

TERUGKIJKEN STRAEL
ZAKEN ACHTERGRON
DEN CORONA RECHT
VAARDIGHEID SAMEN
EEN VERANDERENDE
WERELD MEEBEWEGEN

OPENBAAR MINISTERIE

JAARBERICHT

2020

STRAFRECHT SAMEN
EEN VERANDERENDE
WERELD MEEBEWEGEN

JAARBERICHT 2020

OPENBAAR MINISTERIE

04

VOORWOORD

Gerrit van der Burg, voorzitter van het College van procureurs-generaal

42

KERNCIJFERS

Instream, uitstroom en doorlooptijden van verschillende soorten strafzaken

06

HET OM IN EEN VERANDERENDE WERELD

Trends en ontwikkelingen die criminaliteit en de aanpak ervan beïnvloeden

48

RIJKSRECHERCHE

In 2020 verrichtte de Rijksrecherche 113 oriënterende, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken

20

HET OM IN CIJFERS

Het criminaliteitsbeeld is door de coronapandemie en de getroffen maatregelen aanzienlijk gewijzigd

52

ORGANISATIE

Ontwikkelingen op het gebied van HRM, veilig werkklimaat, integriteit, klachten, financiën en ICT

VOORWOORD

Een jaarbericht heeft snel iets plichtmatigs. Het belandt al vlug op de te lezen stapel jaarverslagen van andere overheden, bedrijven en instellingen. Ik denk dat menig OM'er die reflex kent. Wij doeners slaan wat eerder aan op concrete zaken. Die steekpartij tussen groepen jongeren. Die fraude met coronasteungelden. Dat fatale verkeersongeluk. Die forensische doorbraak in een moordonderzoek. Dat online misbruik door die gewetenloze dader. Zoveel mogelijk probeer ik die zaken te volgen. Want die zaken – en al die andere die niet het nieuws halen – die geven mij energie. Mijn trots op onze successen. En wilskracht om zaken nog beter te doen. In elk dossier is een mens betrokken met verdriet, schade, onzekerheid of angst. Achter elk dossier en beslissing zit een bak met inspanningen van OM'ers, vaak hand in hand met ketenpartners.

**Je kan niet zeggen:
het gaat economisch
niet goed, dus doen
we een onsje minder
rechtsstaat**

Bijna elke dag speelt er een individuele strafzaak die veel aandacht trekt. Aanmerkelijk minder vaak gaat het over het gehele OM-werk in 365 dagen. Wie dat bredere verhaal over het OM wil lezen, kan ik juist het lezen van dit jaarbericht van harte aanbevelen. In dit jaarbericht koppelt het OM namelijk alles aan alles. Nou ja: veel aan veel in elk geval. Trends en ontwikkelingen. Mondiale polarisatie. Digitalisering van misdaad én opsporing. Jongeren die vaker betrokken zijn bij ernstige geweldsdelicten. De ondermijnende criminaliteit – waarin drugs, geld en geweld mega zijn – die onverkort de rechtsstaat bedreigt. De cijfers en de duiding ervan. De vraag of we op koers liggen bij de meerjarige ambities die we in de Veiligheidsagenda hebben geformuleerd.

Het verhaal van het OM is ook dit: hoe hard je ook rent, uiteindelijk spring je maar zo hoog als je polsstok lang is. Uiteindelijk kan de officier alleen maar goed straffen eisen, als die inspanningen rusten op een stevig fundament. Een goede organisatie met toereikend budget; voldoende mensen, met diversiteit in doeners en denkers; deskundigheid en lerend vermogen; robuuste ICT-middelen; en met een gezond gespreksklimaat om het te kunnen hebben over veiligheid en integriteit. Een geoliede organisatie én soepel samenspel is nodig. Daarom is de estafettestok wellicht een betere metafoor. Want hoezeer het OM ook de spil in de strafrechtspleging is, het OM kan alleen maar presteren als het 'stokje' dat het van onder meer politie en bijzondere

opsporingsdiensten krijgt, goed is. De kwaliteit van de OM-prestatie voldoet alleen, als de rechter en het gevangeniswezen uit de voeten kunnen met het 'stokje' dat het OM hen in handen drukt.

In ons prachtige vak zien wij OM'ers het allemaal dagelijks: jarenlang hebben we pijnlijk moeten bezuinigen, en nog jarenlang blijven we dat voelen. Als de misdaad bij ons gedwongen op de plank blijft liggen, blijft de rechtvaardigheid ernaast liggen. Je kan niet zeggen: het gaat economisch niet goed, dus doen we ook maar een onsje minder rechtsstaat. De oplossing ligt nu niet in incidenteel geld voor de politie of OM. Ook of juist in tijden van tegenspoed is stabiele meerjarige financiering van de gehele keten broodnodig. Het gaat niet om wat het OM van de politiek vraagt. Het

Als de misdaad op de plank blijft liggen, blijft de rechtvaardigheid ernaast liggen

gaat erom wat de hele keten – politie, OM, reclassering, advocatuur en rechtspraak – ons land kan bieden.

Tot slot. Uiteraard geldt voor ons wat voor heel de wereld geldt. Corona maakte van 2020 een heftig jaar. Met nog meer werkdruk, ICT-knelpunten, zorgen, spanning en complexiteit. Ik heb enorme bewondering voor de veerkracht, energie en creativiteit die OM'ers aan de dag hebben gelegd om hun werk toch goed te doen. Hoezeer onze organisatie ook veel doet om de balans tussen privé en werk gezond te houden, toch heb ik ook zorgen om OM'ers die zich eenzaam voelen. Of die ongezond hard werken omdat hun keukentafel hun werktafel is geworden, met daarop een laptop die bol staat van het werk. En we zitten nu veel thuis, maar voelen we ons daardoor ook bij het ÓM thuis? Juist nu het OM grote stappen wil maken op het gebied van diversiteit en inclusie – verschillend mogen zijn én eendrachtig voelen – is dat een grote uitdaging voor de komende jaren. En daarmee een cruciaal hoofdstuk in het bredere verhaal van het OM.

**Namens het College van procureurs-generaal,
Gerrit van der Burg, Voorzitter**

HET OM IN EEN VERANDERENDE WERELD

Waar het volgende hoofdstuk gaat over het OM-werk in cijfers, kiest dit hoofdstuk een ander vertrekpunt. Het beschrijft trends en ontwikkelingen die criminaliteit en de aanpak ervan beïnvloeden. De grote lijn? De wereld verandert, het OM moet mee.

Als er een onderwerp is dat de wereld in 2020 en 2021 in zijn greep hield en houdt, is dat het coronavirus. In de anderhalvemetersamenleving waarin mensen meer thuiswerken en minder reizen, recreëren en uitgaan, kreeg criminaliteit nieuwe vormen. Zo ook de criminaliteitsbestrijding. Het OM bracht 'coronahoesters' voor de rechter en deed strafrechtelijke onderzoeken naar fraude met coronasteungelden. Het kreeg ook tienduizenden processen-verbaal van de politie voor overtreding van de coronamaatregelen. Na een beoordeling van de PV's legde het OM in de meeste gevallen een strafbeschikking op. Net als voor andere plekken binnen overheid en bedrijfsleven gold dat in OM-gebouwen, met

verscherpte hygiënemaatregelen, vaak slechts een fractie van het totaal aantal OM'ers werkte. Veel overleg tussen OM'ers, en tussen OM'ers en de 'buitenwereld', vond (beeld)bellend plaats.

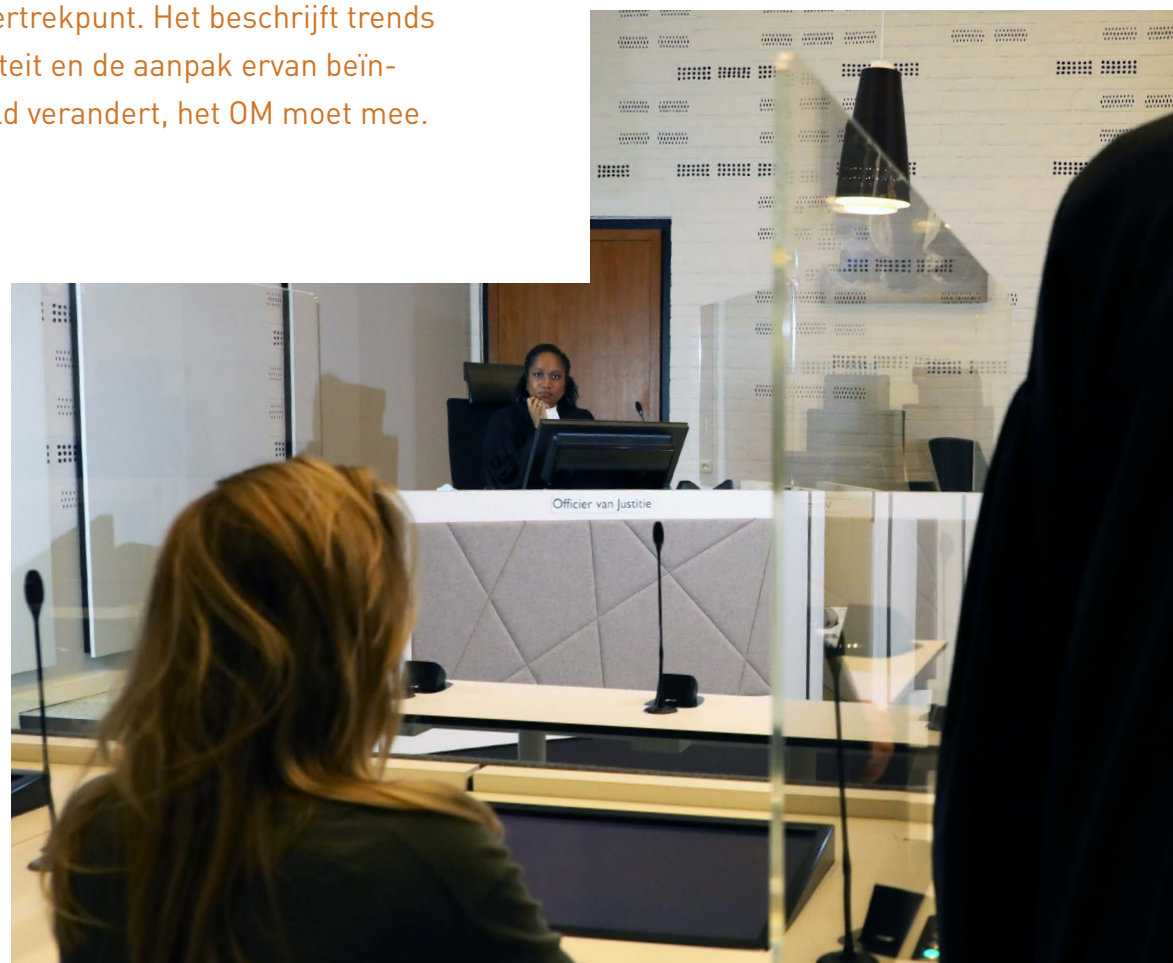
Toen medio maart 2020 de gerechtsgebouwen voor bijna twee maanden werden gesloten, had dat gevolgen voor de opsporing en vervolging. Alleen de urgente zaken gingen door. Geplande aanhoudingen, zoals 'klapdagen' in grote onderzoeken, moesten worden uitgesteld.

Het OM besloot noodgedwongen om zich te concentreren op taken die in ieder geval doorgang moesten vinden. Waar mogelijk gingen ook de andere reguliere werkzaamheden door. Zaken met geweld, kwetsbare slachtoffers en op het gebied van zeden gingen hoe dan ook verder. Het OM paste de voorbereiding en planning van zittingen aan.

Voor zover rechtszalen konden worden gebruikt, verrichtte de Rechtspraak fysieke aanpassingen. Waar mogelijk werden strafzaken schriftelijk of via een videoverbinding behandeld, bijvoorbeeld in regiezittingen of pro-formazittingen voor verdachten in voorlopige hechtenis. In het vorige jaarbericht, voordat de coronacrisis losbarstte, had het OM zich overigens al bezorgd getoond over de voorraad strafzaken die op behandeling wachtten. Nu was het ontstaan van een nog grotere voorraad evenwel onontkoombaar.

Gezamenlijk hebben de partners in de strafrechtketen in 2020 vervolgens ingezet op het inlopen van achterstanden. Nadat de gerechten medio mei weer opengingen, verruimden sommige de openingstijden van hun gebouwen en huurden andere elders extra ruimte in. De Rechtspraak maakte meer gebruik van rechter-plaatsvervangers en Rechtspraak en OM zetten tijdelijk gepensioneerde rechters en officieren in. Het OM herbeoordeelde strafzaken die onder normale omstandigheden door een politierechter worden afgehandeld om te zien of dat ook anders kon, bijvoorbeeld door een strafbeschikking op te leggen.

Met de advocatuur, de reclassering en Slachtofferhulp Nederland zette het OM zich onder tussen in om ook in deze periode zo goed mogelijk recht te doen aan de belangen van verdachten en slachtoffers.

Ook op langere termijn wil de strafrechtketen de door corona noodzakelijke innovaties die goed uitpakken, behouden. Denk aan het telehoren, waardoor bijvoorbeeld gedetineerden niet meer hoeven te worden vervoerd van penitentiaire inrichting naar rechtszaal. Daarbij is efficiëntie niet hét leidende principe: bij veel inhoudelijke zittingen zal telehoren de uitzondering moeten blijven.

Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak

Het afgelopen jaar zijn leden van het Outbreak Management Team, dat het kabinet adviseert over het coronabeleid, geïntimideerd en bedreigd. De tendens dat werknemers met een publieke taak, zoals lokale bestuurders, politieagenten, buschauffeurs, ambulancepersoneel en bijvoorbeeld balie-medewerkers bij sociale diensten, steeds vaker het slachtoffer worden van strafbare feiten was ook het afgelopen jaar zichtbaar.

Naast een lichte stijging van het aantal zaken is in 2020 ook een lichte verschuiving te zien in het soort feiten: van iets minder beledigingen en eenvoudige mishandelingen enerzijds naar iets meer openlijk geweld, bedreigingen, zware mishandelingen/geweldsmisdrijven anderzijds. Werknemers met een publieke taak hebben een belangrijke maatschappelijke functie te vervullen en zij moeten ongestoord hun werk kunnen doen. Het OM treedt daadkrachtig en consequent op bij agressie en geweld tegen hen en hanteert als strafuitgangspunt een 200 procent hogere strafeis als signaal dat dit soort crimineel gedrag niet wordt geaccepteerd.

Ook journalisten werden in 2020 geconfronteerd met agressie en geweld tijdens de uitoefening van hun beroep, zoals bij het verslaan van anti-coronademonstraties. Net als ambtenaren en andere gezagsfunctionarissen met een publieke taak, vervullen zij een belangrijke maatschappelijke rol. Journalisten krijgen daarom sinds 2019 dezelfde bescherming als werknemers met een publieke taak, in de vorm van een verhoging van het strafuitgangspunt met 200 procent.

Jongeren en geweld

Een zorgelijke ontwikkeling is de stijging van het aantal minderjarigen en jongvolwassenen dat met het strafrecht te maken kreeg. Het ging vaak om ernstige geweldsdelicten als zware mishandeling, diefstal met geweld, afpersing, ernstige bedreiging, poging tot doodslag en doodslag. Opsporing en stevige vervolging begrenst jongeren en confronteert hen met hun misdadig gedrag, maar voor de oplossing van dit maatschappelijke probleem is een breed offensief, van OM en anderen, hard nodig. Eind 2020 zag het actieplan Wapens en Jongeren het licht.

Werknemers met een publieke taak zijn steeds vaker slachtoffer van strafbare feiten

RELLEN IN HOORN TIJDENS PROTESTEN

“Iedereen heeft het recht om te demonstreren, maar niemand heeft het recht om te rellen”, zo opent de officier van justitie haar betoog op 17 december 2020 tegen zes verdachten van openlijke geweldpleging. Op 19 juni zouden zij zich tijdens een demonstratie in Hoorn ernstig hebben misdragen door met stoelen, stenen en stoeptegels te gooien, waarbij zowel ruiters van de bereden politie als politiepaarden werden geraakt.

Naar aanleiding van de dood van de Amerikaan George Floyd vinden in het voorjaar en de zomer van 2020 in Nederland protesten plaats tegen discriminatie, racisme en het omstreven koloniaal verleden. Zo ook in Hoorn, waarbij voor- en tegenstanders op een speciaal daarvoor aangewezen plek demonstreren. Die demonstratie begint aanvankelijk vredig, maar slaat op een gegeven moment om in grimmig.

Op één moment gaat het echt fout, wanneer een dan 28-jarige man uit Huizen een terrasstoel naar een ME-commandant werpt, waarbij het paard door zijn benen zakt en zowel paard als ruiter ten val komen. “De ME-commandant omschreef het vallen op de straatstenen met zijn paard, terwijl de wilde menigte op hem afkwam, als de grootste nachtmerrie van een politieruiter. Hij was bang dat hij het niet zou overleven”, aldus de officier ter zitting. De talloze filmpjes die hiervan zijn gemaakt zijn door de politie geopenbaard, met een

dringend verzoek aan de relesschoppers zichzelf te melden. Op één na deden de verdachten dat niet, maar via herkenningen door derden is hun identiteit uiteindelijk vastgesteld.

Niet alleen voor de politie, ook voor de omstanders en de stad is de impact groot geweest, benadrukt de officier op zitting. “Het directe gevolg van het gedrag van verdachten is bovendien dat de media-aandacht niet uitging naar het maatschappelijke doel van de demonstratie, maar naar het gebruikte geweld. Ook dat reken ik de verdachten zwaar aan.”

Geweld tegen mensen met een publieke taak, zoals politieambtenaren en handhavers, is onacceptabel. Deze mensen doen hun werk, zodat ieders veiligheid - die van de demonstranten, de omstanders en de inwoners van Hoorn - wordt gewaarborgd. Het mag niet gebeuren dat zij tijdens dat werk met agressie en geweld te maken krijgen, zoals op 19 juni 2020 toch is gebeurd. Het OM vindt dan ook dat dit geweld zwaarder moet worden bestraft. De 28-jarige man uit Huizen hoort de maximale taakstraf van 240 uur tegen zich eisen plus een voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand. Tegen de overige verdachten, afkomstig uit diverse plaatsen in Nederland, eist de officier (deels voorwaardelijke) taakstraffen tot 200 uur. De politierechter heeft de feiten bewezen verklaard en heeft alle verdachten veroordeeld.

Discriminatie en polarisatie

De dood van George Floyd op 25 mei 2020 in de Verenigde Staten zette wereldwijd de schijnwerper op discriminatie en institutioneel racisme. Ook in Nederland waren landelijke protesten vanuit de Black Lives Matter-beweging. In politiek en samenleving was in dit verband vooral behoefte aan meer transparantie over politiegeweld waar te nemen (waaraan verderop in het hoofdstuk Rijksrecherche wordt tegemoetgekomen).

Ook geweld tegen en discriminatie van de lhbtq+-gemeenschap en mensen met een Joodse achtergrond gaven discriminatie hernieuwde maatschappelijke aandacht. In het debat over racisme liepen de gemoederen soms hoog op en lagen discriminatiestrafzaken onder het vergrootglas van (social) media. De zaak tegen rapper, acteur en dichter Akwasi, die tijdens een demonstratie op de Dam zei: "Op het moment in november dat ik een Zwarte Piet zie, trap ik hem hoogstpersoonlijk op zijn gezicht", eindigde in een voorwaardelijk sepot, nadat de rapper toezegde publiekelijk afstand van zijn woorden te nemen. Ook de strafzaak tegen de plaatsers van beledigende, bedreigende en opruiende berichten op social media tegen NRC-columniste en journaliste Clarice Gargard kreeg veel aandacht. Het is niet aan het OM om debatten te beknotten: vrijheid van meningsuiting is een groot goed. Het OM treedt op als strafrechtelijke grenzen worden overschreden. Discriminatie schiet eerder wortel in een gepolariseerde samenleving. Een grote meerderheid van de Nederlanders heeft vertrouwen in instituties van de rechtsstaat, zoals politie en rechterlijke macht. Ook het vertrouwen in de journalistiek is vorig jaar niet

In 2020 deed de rechter uitspraak in de 'Arnhemse terreurzaak' die in hoger beroep nog loopt

gedaald. Niettemin lieten groepen en individuen die dat vertrouwen niet hebben, hun stem steeds luider horen. Soms vormden die geluiden een voorbode van escalatie en rellen. Het OM beperkte zijn focus uiteraard tot strafwaardige gedragingen en uitingen.

Bestrijding van terrorisme

Blijkens het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland was een terroristische aanslag in Nederland in 2020 nog steeds voorstelbaar. De bestrijding van terrorisme stond vorig jaar hoog op de maatschappelijke agenda en hield onverminderd de aandacht van het OM. Verscheidene personen zijn aangehouden in verband met misdrijven met een terroristisch oogmerk vanuit verschillende ideologische achtergronden. 2020 was ook het jaar waarin de rechter uitspraak deed in de 'Arnhemse terreurzaak', die in hoger beroep overigens nog loopt. Een unieke zaak omtrent het voorbereiden van een grote terroristische aanslag in Nederland. Op de laatste zittingsdag gaf het OM beelden vrij van een tegen de verdachten ingezette undercoveroperatie.

Ondermijning

Ondermijnende criminaliteit – meestal kortweg 'ondermijning' genoemd – vraagt om enorme inspanningen van rechtshandhavers. Dat deze georganiseerde misdaad – waarvan internationale drugshandel de kern vormt – risico's geeft voor de veiligheid van advocaten, officieren van justitie en rechters, werd schrijnend zichtbaar door de moord op advocaat Derk Wiersum in 2019 en door de moord op de broer van een kroongetuige in 2018. Sinds die tijd is het aantal togadragers (en burgemeesters en journalisten) dat fors wordt beveiligd, sterk toegenomen. De beleidsadviseurs Bewaken, Beveiligen & Crisisbeheersing van het OM hadden, in samenwerking met vooral de politie, in 2020 hun handen vol aan het inschatten van deze dreigingen en het adviseren van hun hoofdofficier over maatregelen.

Ondermijning vraagt meer dan alleen uitmuntend klassiek strafrechtelijk onderzoek. Wie deze geldgedreven vorm van criminaliteit wil aanpakken, zal witwassen van crimineel vermogen steviger moeten aanpakken; zal de veelal versleutelde communicatie tussen criminelen via hun smartphone en het internet moeten onderscheppen en daartoe medewerking moeten kunnen verkrijgen; zal zicht moeten krijgen op het criminele verdienmodel, met daarbij behorende geldstromen en faciliteerders. Een belangrijke stap daartoe vormde de komst van het Multidisciplinaire Interventieteam (MIT) van het OM, de politie, de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD), de Belastingdienst, de Koninklijke Marechaussee en de Douane, dat in 2020 in de opstartfase verkeerde. Als onderdeel van een brede overheidsaanpak van ondermijning, richt het MIT zich op hoogwaar-

Effectief tegengaan van ondermijnende georganiseerde criminaliteit vraagt naast repressie ook om preventief beleid

dige data-analyse, met expertise vanuit disciplines als internationaal, financieel en cyber. Die analysekracht gaat gepaard met operationele slagkracht: het brede interventiescala van de deelnemende MIT-partners. Dit met als doel het duurzaam ontwrichten van criminele bedrijfsprocessen op nationaal en internationaal niveau door vooral het verdienmodel van deze organisaties aan te pakken. Daarnaast neemt het OM ook deel in het LIEC en de RIEC's: het Landelijke en de Regionale Informatie- en Expertisecentra, waarin ondermijnende criminaliteit bestreden wordt met partners als het openbaar bestuur, de Belastingdienst, de politie en de bijzondere opsporingsdiensten. Ook van veel andere 'buitenstrafrechtelijke' initiatieven die lokaal worden ontplooid is het OM sterk voorstander.

Toezicht en preventie

Zeker bij ondermijning kan het OM het niet alleen. De aanpak vraagt behalve om strafrecht ook om toezicht. Bijvoorbeeld door vergunningverlening, of door controle en handhaving op havens en luchthavens. Cruciaal is ook preventie. Effectief tegengaan van ondermijnende georganiseerde criminaliteit vraagt naast

repressie ook om preventief beleid. Alertheid en weerbaarheid bij politie en Douane, opdat rechtshandhavers niet zwichten voor de verleiding van het misdaadgeld. Alertheid en weerbaarheid op schoolpleinen en straten. Opdat tieners geen klusjes aannemen voor dubieuze lieden in dure auto's en verstrikt raken in verkeerde kringen.

Daarom steunde het OM de Eva Meillostichting, die speciaal voor het onderwijs vorig jaar het boek 'Tieners achter Tralies' uitgaf. Het bevat spannende, grimmige verhalen, realistisch opgetekend door misdaadjournalisten, met illustraties van een rechtbanktekenaar. Er zijn vanuit het Ondermijningsfonds verschillende integrale initiatieven gestart waar een klein team van regisseurs met expertise op ondermijning de acties op 'doorgroeiers' hands-on coördineert in samenwerking met politie, Werk en Inkomen, jeugdhulp én het OM. Het programma Straatwaarde(n) in Midden-Nederland bijvoorbeeld, kent een repressief spoor (aanpakken van buurtcriminelen) en een preventief spoor (organiseren van een maatschappelijke tegenbeweging). Hierin staat het stellen van grenzen en het bieden van kansen centraal. De Top600-aanpak in Amsterdam levert nog steeds een belangrijke bijdrage aan de brede aanpak van ondermijning, waar kinderen en jongeren intensieve ondersteuning krijgen om (verder) afglijden in de criminaliteit te voorkomen. Een ander voorbeeld waar het OM een bijdrage aan levert is de aanpak in Rotterdam-Zuid, waar het bestraffen van verkeerd gedrag en het belonen van positief gedrag hand in hand gaan en jongeren al op jonge leeftijd perspectieven krijgen.

Druk op de strafrechtketen

Bij de bezuinigingen van de afgelopen jaren heeft het OM zoveel mogelijk het primaire proces proberen te sparen. Er is voornamelijk bezuinigd op huisvesting, bedrijfsvoering en

informatievoorziening. Meer nog dan een decennium terug al het geval was, voelden OM'ers de laatste jaren een enorme werkdruk. De problemen knellen ketenbreed. In 2020 is daarom in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid een uitgebreid onderzoek verricht naar de ogenschijnlijke tegenstelling tussen enerzijds de gedaalde geregistreerde criminaliteitscijfers en anderzijds signalen van toenemende ervaren druk op de organisaties in de strafrechtketen. De onderzoekers constateren dat verschillende maatschappelijke ontwikkelingen, waaronder digitalisering en internationalisering van criminaliteit en de sterk toegenomen inzet voor ondermijnende criminaliteit, het werk complexer hebben gemaakt en hebben bijgedragen aan een hogere werkdruk. Verder heeft een veelheid aan wets- en beleidswijzigingen geresulteerd in een hogere werkdruk, vanwege de organisatorische implicaties ervan voor de betrokken organisaties. Daarnaast is de oriëntatie op de toepassing van het strafrecht de laatste jaren gewijzigd en groeit de aandacht voor preventie.

Ter illustratie enkele voorbeelden van factoren die de werkdruk verhogen:

- Straf met zorg. Bij verdachten met problemen op meerdere gebieden (met bijvoorbeeld schulden, stoornissen, verslavingen of verstandelijke beperkingen) heeft strafrechtelijke OM-interventie het meeste effect als het OM de tijd, de mensen en de deskundigheid heeft om de expertise van partners uit zowel de strafrechtketen als uit de zorg en het sociaal domein te kunnen meenemen. Dat vraagt dus meer tijd en inzet van het OM, ook in relatief eenvoudige strafzaken.
- Het OM moet in de keten herkenbaar en effectief kunnen zijn, en nieuwe wetgeving kunnen behappen. Voor de in 2020 in werking getreden Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg is het OM nu nog niet voldoende geëquipeerd en het beslag van

deze nieuwe wet op de capaciteit lijkt vooraf onderschat.

- Forensische ontwikkelingen. Hier zijn investeringen juist nu nodig om later de vruchten ervan te kunnen plukken. Zo heeft OM Limburg samen met de politie, het NFI en The Maastricht Forensic Institute (TMFI) /Eurofins, in het najaar van 2020 de 'proeftuin snelle DNA-straat' geopend. Die proeftuin lijkt inderdaad succes te hebben: de eerste bevindingen zijn dat er meer sporen worden onderzocht, er snellere uitslagen komen en dat er al in diverse zaken verdachten eerder konden worden aangehouden. Landelijke invoering van proeftuinen en pilots vraagt uiteraard om structurele middelen.

Nadat het OM begin vorig jaar al krachtig met de Rechtspraak had gepleit voor investeringen in de rechtsstaat, luidde het OM later dat jaar met de regioburgmeesters en de politie de noodklok over het tekort aan mankracht en kennis waarmee de politie kampt. Voor het kunnen oppakken van honderden zware misdrijfzaken en het investeren in technische kennis zijn honderden miljoenen aan investeringen noodzakelijk. Maar wie alleen de politie meer middelen zou geven – zonder het OM en de rest van de strafrechtketen ook te versterken – zou het strafrechtelijke paard achter de wagen spannen en de problemen voor OM, Rechtspraak, reclassering, slachtofferhulp en sociale advocatuur alleen maar vergroten. Om de reguliere en nieuwe taken te kunnen blijven uitvoeren, en om de uitstroom van gepensioneerd op te vangen, zal het OM de komende jaren onder andere meer officieren opleiden. Juist voor de uitvoering van de kerntaak moet blijvend geïnvesteerd worden in een toekomstbestendige OM-organisatie. Het OM kan zich geen tekorten in ondersteuning, geen verouderde ICT-systemen en geen stilstand in de professionele standaard veroorloven.

STRAFPROCES MH17

Op 9 maart 2020 begon op het Justitieel Complex Schiphol de eerste zitting van het strafproces tegen de vier personen die verdacht worden van het neerhalen van vlucht MH17 van Malaysia Airlines op 17 juli 2014.

Het OM verdenkt Igor Vsevolodovich Girkin, Sergey Nikolayevich Dubinskiy, Oleg Yuldashevich Pulatov, Leonid Volodymyrovych Kharchenko van nauwe samenwerking om de Buk-TELAR te verkrijgen en in stelling te brengen op de afvuurlocatie met als doel een vliegtuig neer te schieten.

De vier worden vervolgd voor:

1. het doen verongelukken van vlucht MH17 met de dood van de 298 inzittenden tot gevolg, strafbaar gesteld in artikel 168 van het Wetboek van Strafrecht;
2. de moord op de 298 inzittenden van vlucht MH17, strafbaar gesteld in artikel 289 van het Wetboek van Strafrecht.

Drie verdachten hebben de Russische nationaliteit, de vierde is Oekraïens. Verdachte Pulatov wordt in de rechtszaal vertegenwoordigd door advocaten; de andere drie verdachten hebben ervoor gekozen zich niet te laten vertegenwoordigen, hun zaak wordt bij verstek behandeld.

Op de eerste zitting las de officier van justitie de namen van de 298 slachtoffers voor. In 2020 zijn er achttien zittingsdagen geweest. Dit betrof regiezittingen waarin bekeken werd of het onderzoek compleet is. De advocaten van verdachte Pulatov hebben zo'n 280 onderzoekswensen ingediend, waarvan de meerderheid is afgewezen. Veel wensen hadden betrekking op alternatieve scenario's voor het neerhalen van MH17, maar de rechtbank vond dat dit al uitgebreid is onderzocht. Wel wees de rechtbank een

aantal getuigenverhoren toe. Diverse deskundigen worden verhoord over het schadebeeld van MH17, waaronder een expert van de Russische Buk-producent Almaz-Antey.

Wat er exact is besproken door het OM staat op OM.nl/MH17 en op prosecutionservice.nl/MH17. Zowel nabestaanden als media volgen het proces nauwgezet. Op de eerste zittingsdagen in maart waren nog honderden journalisten van overal ter wereld in het perscentrum op Justitieel Complex Schiphol. Nadat corona uitbrak, namen velen hun toevlucht tot de livestream. Die wordt elke zittingsdag van enkele duizenden tot dertigduizend keer geopend.

De start van de inhoudelijke behandeling van de zaak is voorzien in juni 2021. Als de planning geen vertraging oploopt, kunnen nabestaanden vervolgens in september gebruik maken van hun spreekrecht. Ondertussen gaat het vervolgonderzoek naar de bemanning van de Buk-TELAR en de opdrachtgevers in de bestuurlijke en militaire hiërarchie door.

Vlucht MH17 van Malaysia Airlines stortte op 17 juli 2014 neer in het oosten van Oekraïne. Het vliegtuig was op weg van Amsterdam naar Kuala Lumpur. Aan boord waren 283 passagiers en 15 bemanningsleden. Onder de passagiers waren 196 Nederlanders. Alle 298 inzittenden kwamen bij de ramp om het leven.

Het door Nederland geleide Joint Investigation Team (JIT) liet op 28 september 2016 weten dat het onderzoek erop wijst dat vlucht MH17 is neergeschoten door een Buk-raket uit de 9M38-serie, afgevuurd vanaf een landbouwveld bij Pervomaiskiy.

Door de brexit werd de strafrechtelijke samenwerking met het VK complexer

Internationaal en brexit

Terug naar de mondialisering. Op 31 januari 2020 trad het Verenigd Koninkrijk (VK) uit de EU. Door deze 'brexit', werd het VK een 'derde land' voor de EU. De nieuwe samenwerking tussen EU en het VK na brexit, kreeg zijn beslag in de Handels- en Samenwerkingsovereenkomst (HSO). Die HSO bevat ook afspraken over strafrechtelijke samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van overlevering en bevrozing en confiscatie. Gedurende 2020 bereidde het OM zich intensief voor op een no-deal brexit. Hoewel er uiteindelijk een deal kwam, is samenwerking met het VK in 2021 toch complexer en tijdrovender geworden, nu de efficiëntere EU-rechtshulp-instrumenten niet meer gebruikt kunnen worden.

In 2018 heeft Nederland zich aangesloten bij het Europees OM, een onafhankelijk EU-orgaan dat verantwoordelijk is voor het opsporen en vervolgen van strafbare feiten die de financiële belangen van de Unie schaden, zoals fraude met EU-subsidies, corruptie en grensoverschrijdende btw-fraude van meer dan 10 miljoen euro. Het EOM zal in Nederland worden ondergebracht bij het Functioneel Parket en de voorbereidingen voor die inhuizing hebben in 2020 plaatsgevonden. Ook is de eerste Nederlandse Europese Aanklager benoemd en heeft de wervingsprocedure voor twee Europese Gedelegeerde Aanklagers voor Nederland plaatsgevonden. Het lag in de planning om het EOM op 1 november van start te doen gaan, maar dat is nog enige maanden uitgesteld (tot 1 juni 2021).

Gedigitaliseerde criminaliteit

De samenleving digitaliseert niet, de samenleving is al lang digitaal. En dit wordt ook in de criminaliteit steeds zichtbaarder. Veel burgers zijn in 2020 via WhatsApp in de 'vriend-in-nood-fraude' getuind en zagen hun overgemaakte geld niet meer terug.

Dat cybercriminaliteit vaak een internationale component heeft, maakt opsporing en vervolging extra complex. De criminaliteit is voorts moeilijker te bestrijden naarmate cybercriminelen 'hoogwaardiger' worden, hun acties kunnen verhullen, en artificial intelligence kunnen inzetten, bijvoorbeeld met software die nepfilmpjes kan maken en stemmen kan 'klonen'. De potentiële schade wordt bovendien groter naarmate cybercriminelen belangrijkere doelen aanvallen, zoals ICT-systemen van sectoren in de vitale infrastructuur, zoals banken.

Daarnaast verschuilen plegers van klassieke misdrijven zich steeds makkelijker in de anonimiteit van onder meer WhatsApp, Facebook Messenger, Telegram of criminele cryptodiensten. Het OM onderschrijft de noodzaak van veilige end-to-end versleutelde communicatie voor cybersecurity en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van goedwillenden, maar het kan de ogen niet sluiten voor de schaduwzijde. De opsporing van doorsnee strafzaken wordt momenteel ernstig bemoeilijkt door standaard gebruik van end-to-end-versleuteling. Encryptie is nooit bedoeld als schild voor criminelen; dat doet geen recht aan het leed van slachtoffers.

Het OM streeft naar een betere balans. Het is voorstander van de verkenning van technische oplossingen die in samenwerking met bedrijfsleven en wetenschap tot stand komen en die – proportioneel en met rechtstatelijke waarborgen – toegang tot versleuteld bewijs mogelijk maakt.

Uitdagingen groeien, maar er zijn ook wel kansen. Gedigitaliseerde criminaliteit laat sporen na, en de opsporing en vervolging bleken de afgelopen jaren in staat om criminaliteit op het darkweb aan te pakken, bitcoin-transacties te kunnen herleiden en uitsluitend voor criminele doelen versleutelde communicatie bloot te leggen (EncroChat).

De opsporing kent sinds 2019 de hackbevoegdheid (artikel 126nba Wetboek van Strafvordering), een ingrijpend opsporingsmiddel dat met uiterste zorgvuldigheid en waarborgen wordt toegepast. Ook in een gedigitaliseerde samenleving en op het internet blijven voor het OM proportionaliteit, subsidiariteit en magistraliteit kaarsrecht overeind. En bij de inzet van analysesoftware door de politie, die patronen in grote hoeveelheden data kan aanwijzen, blijft de menselijke toets onmisbaar. Bewijs is alléén bewijs als dat ook wettig en overtuigend is, en transparant en uitlegbaar voor de rechter.

Een kenmerk van gedigitaliseerde criminaliteit is dat één dader veel slachtoffers kan maken. Dat roept nieuwe vragen op. Hoeveel slachtofferschap zet je op één tenlastelegging, hoeveel slachtoffers kunnen zich voegen in één proces? Kunnen al die slachtoffers gehoord worden? Als de rechtspleging bezwijkt onder massa's slachtoffers per zaak met elk weinig schade, vormen staat en strafrecht dan het 'vangnet' voor gedupeerden? Of ligt civielrechtelijke actie dan meer in de rede, en kunnen banken of private schadeclaimkantoren daar een rol spelen?

Op dit moment zijn dat nieuwe vragen, maar één ding is zeker: de wereld verandert, het OM beweegt daarin mee.

INTERNETOPLICHTER VOOR DE RECHTER

Verdachte was een meester in verleiding. Slachtoffers verleide hij met een 'gewonnen prijs' zoals een Macbook. Katvangers bedroog hij met de belofte snel geld te kunnen verdienen. Uiteindelijk ging verdachte er als enige met de buit vandoor." Zo sprak officier Richard van Staden ten Brink op 30 oktober 2020 voor de Haagse rechtbank over een 20-jarige verdachte uit Zoetermeer. Die zou nietsvermoedende internetgebruikers voor in totaal bijna 10.000 euro hebben opgelicht.

De oplichter maakte gebruik van een nepwebsite die slachtoffers liet denken dat zij een Macbook hadden gewonnen. Slachtoffers hoefden 'alleen' de verzendkosten te betalen en daarvoor in te loggen op internetbankieren. Deed een slachtoffer dat, dan gebruikte de oplichter de inloggegevens van het slachtoffer om diens bankrekening te plunderen. De oplichter gebruikte ook een nepwebsite die leek op de internetbankierenwebsite van SNS Bank, die op eenzelfde manier werd gebruikt.

Daar bleef het niet bij. De verdachte deed zich via WhatsApp vaak voor als de zoon of dochter van slachtoffers. Hij wendde voor dat zoon- of dochterlief een urgente 'rekening' moest betalen en een probleem had met internetbankieren. Wilde de ouder even de rekening betalen? Als een slachtoffer dat deed, maakte hij het geld onbedoeld over naar een 'geldezel': een jong of kwetsbaar persoon die voor een klein bedrag wordt verleid om zijn of haar bankrekening voor fraude ter beschikking te stellen. De verdachte nam het overgeboekte geldbedrag vervolgens contant op. Uiteindelijk liep de oplichter tegen de lamp. Bij zijn aanhouding had de 20-jarige harddrugs bij zich. Op zitting moest hij zich later ook voor een straatroof verantwoorden.

Aanklager Van Staden ten Brink eiste tegen de verdachte 12 maanden gevangenisstraf. De Rechtbank Den Haag achtte uiteindelijk acht internetoplichtingen bewezen en kwam tot dezelfde 12 maanden celstraf, waarvan 3 maanden voorwaardelijk.

JOURNALISTIEK

Vrije nieuwsgaring en een onafhankelijke pers zijn pijlers onder een democratische rechtsstaat. Journalisten moeten dan ook in vrijheid en zonder gevaar hun werk kunnen doen. Helaas kan dat niet altijd. Op 1 april 2019 is PersVeilig gelanceerd, een initiatief van de Nederlandse Vereniging van Hoofdredacteuren, het Openbaar Ministerie en de politie. Het project heeft tot doel de positie van journalisten te versterken tegen geweld en agressie op straat, op social media en/of via juridische claims.

Vanaf 1 april 2019 geldt een verdubbeling van de strafeis voor agressie- en geweldsdelicten tegen journalisten. Politie en OM geven hoge prioriteit aan de opsporing en vervolging in gevallen van agressie en geweld tegen journalisten. Lik-op-stukbeleid wordt zo veel mogelijk toegepast.

Journalisten die te maken krijgen met agressie en geweld, kunnen hiervan een melding doen op www.persveilig.nl. In 2020 zijn er 121 meldingen binnengekomen bij PersVeilig. In 74 gevallen ging het om bedreiging, 22 meldingen gingen over fysiek geweld en 8 meldingen over vernieling. Ook kwamen er meldingen binnen van stalken en stelselmatige intimidatie, van laster en van angst voor geweld. In tientallen gevallen hadden journalisten advies of ondersteuning nodig. (Bron: Persvrijheidsmonitor 2020)

Aanwijzing strafvorderlijk optreden tegen journalisten

De Aanwijzing strafvorderlijk optreden tegen journalisten is op 1 juni 2020 in werking getreden, en vervangt daarmee de 'Aanwijzing toepassing dwangmiddelen en opsporingsbevoegdheden bij journalisten'.

Het Openbaar Ministerie heeft aan de aanwijzing twee nieuwe aandachtspunten toegevoegd. Ten eerste betreft het journalisten die in een strafrechtelijk onderzoek naar een verdachte als 'bijvangst' in een strafdossier terecht zijn gekomen. Een voorbeeld hiervan is een telefoongesprek tussen een verdachte en een journalist, waarbij de telefoon van de verdachte onder de tap staat van de politie en waarvan het gespreksverslag in een dossier terecht is gekomen. De journalist wordt daarvan op de hoogte gesteld wanneer het belang van het onderzoek dat toelaat, en voor zover het duidelijk is dat het een journalist betreft.

Daarnaast wordt in de aanwijzing een passage gewijd aan journalisten die in het buitenland werkzaam zijn. Wanneer een verzoek of bevel van het OM of de politie aan een buitenlandse justitiële of politieke autoriteit betrekking heeft op een journalist, worden zoveel mogelijk de procedures gehanteerd die ook voor journalisten in Nederland gelden. Dat geldt tevens voor de inzet van dwangmiddelen tegen een journalist als vanuit het buitenland een verzoek of bevel wordt ontvangen.

Een dwangmiddel bij journalisten waarbij de bronbescherming wordt doorbroken, kan niet zomaar worden toegepast. Het moet gaan om een verdenking van ernstige feiten, waarop volgens de wet een gevangenisstraf van twaalf jaar of meer staat. Daarbij moet altijd de proportionaliteit en subsidiariteit worden getoetst. Een officier van justitie kan een dwangmiddel waardoor de bronbescherming kan worden geraakt, pas inzetten als hij daarvoor toestemming heeft gekregen van de hoofdofficier van justitie en het College van procureurs-generaal op de hoogte is gesteld.

Aanwijzing Voorlichting Opsporing en Vervolging

De nieuwe 'Aanwijzing Voorlichting Opsporing en Vervolging' is op 1 september 2020 in werking

getreden. De oude aanwijzing dateerde uit 2012. Een veranderd medialandschap en de toegenomen aandacht voor privacy en slachtoffers waren aanleiding voor het Openbaar Ministerie om de aanwijzing te vernieuwen, aan te scherpen en aan te vullen.

De aanwijzing geldt niet alleen voor het OM, maar ook voor alle opsporingsinstanties en de bijzondere opsporingsdiensten. In de aanwijzing staan de kaders voor voorlichting over opsporing en vervolging. Zo wordt benoemd waar de verantwoordelijkheid voor voorlichting ligt in de verschillende gevallen en op de verschillende communicatiemomenten en is een passage opgenomen over medewerking aan mediaproducties.

HET OM IN CIJFERS

Zoals reeds elders in dit jaarbericht staat vermeld, heeft de coronacrisis een grote impact gehad op het werk van het OM. Niet alleen de wijze waarop de medewerkers van het OM hun werk hebben moeten uitvoeren, maar ook het criminaliteitsbeeld en de afhandeling door het OM en de Rechtspraak zijn sterk beïnvloed door de coronapandemie. Veel van de gepresenteerde cijfers laten daarmee trendbreuken zien ten opzichte van voorgaande jaren.

EEN GREEP UIT DE CIJFERS EN TRENDS

Klassieke misdaad daalde door de coronapandemie, online criminaliteit groeide

Meer minderjarigen verdacht van ernstige geweldsdelicten

Meer onderzoeken naar synthetische drugs en cybercriminaliteit

In vergelijking met 5 jaar geleden legde de rechter veel meer hoge straffen op

Het OM kreeg minder misdrijfzaken binnen

Het aandeel zaken dat het OM zelf afdeed, steeg

Doorlooptijden bleven ondanks tijdelijke sluiting rechtbanken behoorlijk stabiel

Voor de overtreding van de coronaregels zijn iets meer dan 22.000 strafbeschikkingen opgelegd

Corona halveerde het aantal overtredingszaken dat voor de kantonrechter kwam

7,8 miljoen verkeersboetes opgelegd

VERSCHILLENDE SOORTEN ZAKEN

Het OM kent vijf verschillende werkomgevingen, elk specifiek ingericht voor de optimale behandeling van een bepaald soort zaken.

- **Productie** betreft zaken die het parket Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM) behandelt. Daarbij gaat het om zogenoemde standaardzaken (veelal verkeerszaken): beroepszaken bij feitgecoördereerde overtredingen en misdrijven, alsook beroepen en appellaten tegen Mulder-overtredingen.
- **Interventies** betreft veel voorkomende criminaliteit waarbij altijd een verdachte in beeld is. Het gaat om strafzaken die door het OM zelf afgedaan kunnen worden of aan de rechter worden aangeboden voor een 'enkelvoudige zitting'. Deze zaken worden veelal met de ZSM-werkwijze afgedaan. De essentie daarvan is dat in elke zaak maatwerk wordt geleverd via een aanpak die recht doet aan de belangen van de verdachte, het slachtoffer en de maatschappij. Daarbij is snelheid een belangrijk element; verdachten en slachtoffers weten snel waar ze aan toe zijn. Het OM is zeven dagen per week veertien uur per dag aanwezig op de ZSM-locatie om de zaken te behandelen. Deze zaken worden door alle arrondissementsparketten behandeld.
- Bij **Onderzoeken** gaat het om de strafrechtelijke aanpak van ernstige misdrijven met een grote impact op het slachtoffer, de directe omgeving en het veiligheidsgevoel in de samenleving; de zogenaamde high impact crimes. Deze zaken worden door alle arrondissementsparketten behandeld.
- Bij **Ondermijning** gaat het om de veelal integrale aanpak van vormen van criminaliteit met potentieel ingrijpende gevolgen voor maatschappelijke systemen, instituties, sociale verbanden en structuren. Deze zaken worden door de arrondissementsparketten, het Landelijk Parket en het Functioneel Parket behandeld.
- In **Hoger Beroep** komen alle zaken samen waarin op initiatief van de verdachte of het OM appel is ingesteld. Deze zaken worden door het Ressortsparket behandeld.

Criminaliteitsbeeld is veranderd

Hoewel het totaal aantal geregistreerde delicten door de politie nauwelijks daalde, is het criminaliteitsbeeld in 2020 door de coronapandemie en de getroffen maatregelen aanzienlijk gewijzigd. Dat is niet verrassend. Zo zijn veel meer mensen thuisgebleven, begaven minder mensen zich op straat en waren een deel van het jaar horeca en 'niet-essentiële' winkels gesloten. Dat is ook zichtbaar in de cijfers van de politie. Het leidde bijvoorbeeld tot een flinke afname van het aantal gemelde woninginbraken (-22%), maar ook van het aantal gemelde gevallen van zakkenrollerij (-44%) of winkeldiefstal (-17%). Ook de langdurige sluiting van de horeca had zichtbaar effect, bijvoorbeeld op het aantal gevallen van uitgaansgeweld. Zo daalde het aantal geregistreerde openlijke geweldplegingen met 14% en het aantal mishandelingen met 7%.

Tegelijkertijd is een opvallende groei zichtbaar van de onlinecriminaliteit. Dat doet vermoeden dat tijdens de lockdown een deel van de offlinecriminaliteit zich heeft verplaatst naar de onlinewereld. Het aantal geregistreerde gevallen van fraude met onlinehandel en identiteitsfraude steeg met meer dan 30% in één jaar. Verder nam het aantal meldingen en aangiften van WhatsAppfraude sterk toe¹. De groei blijkt ook uit toegenomen financiële schade van deze praktijken. Uit cijfers van de Fraudehulpdesk blijkt dat in 2020 voor meer dan 41 miljoen euro aan schade door fraude is gemeld. In 2019 was dit nog ruim 26 miljoen; een toename van 58%. Maar ook andere vormen van cybercrime, zoals hacken, DDoS- of ransomwareaanvallen namen volgens de politieregistratie in een jaar tijd met maar liefst 132% toe.

De gewijzigde criminaliteitsvormen hebben invloed op de opsporing. Want hoewel het aantal geregistreerde delicten nauwelijks daalde, was het aantal door de politie aangehouden verdachten 9% lager dan een jaar daarvoor. Dat komt enerzijds door de afname

van het aantal aangehouden verdachten van traditionele delicten, maar ook doordat bij onlinecriminaliteit doorgaans minder verdachten in beeld komen, en doordat één verdachte van onlinecriminaliteit vaak veel meer slachtoffers maakt dan een verdachte van een traditioneel delict.

Resultaten Veiligheidsagenda

De minister van Justitie en Veiligheid, de regioburgemeesters en het College van procureurs-generaal van het OM hebben (met instemming van de Korpsleiding van de politie) een gemeenschappelijke Veiligheidsagenda opgesteld voor de periode 2019-2022. Centraal staan de thema's georganiseerde misdaad, de bestrijding van mensenhandel, cybercrime, online seksueel misbruik en de executie (ten uitvoerlegging) van vonnissen. De resultaten staan vermeld in de tabel.

In het afgelopen jaar bleef het aantal onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden (csv's) op het afgesproken niveau, waarmee de doelstelling is gerealiseerd (zie ook de volgende paragraaf over aanpak criminele samenwerkingsverbanden en ondermijnende criminaliteit)². Ook bij de aanpak van mensenhandel (aantal OM-verdachten) is de doelstelling voor 2020 nagenoeg gerealiseerd.

¹ Een deel van de stijging kan veroorzaakt worden doordat de politie sinds het voorjaar van 2020 de mogelijkheid biedt om via internet aangifte te doen van WhatsAppfraude. Daarmee is de drempel om aangifte te doen een stuk lager dan daarvoor.

² Voor de Veiligheidsagenda omvat de doelstelling voor de aanpak van csv's niet alle onderzoeken die in een jaar zijn gestart, lopen of zijn afgerond. Vandaar dat de aantallen afwijken van de aantallen in de paragraaf 'Aanpak criminele samenwerkingsverbanden en ondermijnende criminaliteit'.

Mooie resultaten zijn te zien bij de aanpak van 'reguliere' cybercrime, maar ook is progressie te zien in de aanpak van fenomeenonderzoeken. Fenomeenonderzoeken zijn complexe onderzoeken die uitgevoerd worden door de cybercrimeteams van de politie en die gericht zijn op de bestrijding van cybercriminen en hun geavanceerde technologische methoden om misdrijven te plegen. Er zijn 39 fenomeenonderzoeken in de tactische fase afgerond waarmee de doelstelling voor 2020 dicht is genaderd. Vanwege de toegenomen complexiteit is minder dan het beoogde aantal onderzoeken in de tactische fase afgerond. De resultaten voor het thema online seksueel

kindermisbruik zijn lager uitgevallen dan in 2019. Voor de inzet gericht op bezitters en verspreiders van kinderporno alsmede op keyplayers is de doelstelling niet gerealiseerd, onder meer vanwege de beperktere inzet van medewerkers als gevolg van de coronamaatregelen. Op executievlak zijn de resultaten achtergebleven op de doelstelling. Er zijn nog veel dossiers in onderzoek en door de beperkte capaciteit bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (i.v.m. corona) is de actieve opsporing tijdelijk geremd. Een uitgebreide toelichting op de afspraken en de behaalde resultaten is te vinden in de jaarverantwoording van de politie.

Beleidsafspraken	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Norm 2020	Realisatie 2020	2020 t.o.v. (plafond) norm '20 (%)
Ondermijning					
Aantal aangepakte csv's	1.406	1.522	1.370	1.529	112%
Mensenhandel					
Aantal gemelde slachtoffers bij Comensha	551	975	-	481	
Aantal OM-verdachten mensenhandel	169	145	190	187	98%
Aantal complexe onderzoeken	nb	39	-	7	
Cybercrime					
Aantal cybercrime regulier	299	381	310	468	151%
Waarvan alternatieve of aanvullende interventies					
Aantal fenomeenonderzoeken	nb	21	41	39	95%
Waarvan alternatieve of aanvullende interventies					
Aantal high tech crime onderzoeken	21	19	20	12	60%
Totaal aantal onderzoeken	nb	421	371	519	140%
Online seksueel kindermisbruik					
Inzet gericht op misbruiker/vervaardiger	nb	193	100	113	113%
Inzet gericht op keyplayers/netwerken	nb	15	15	14	93%
Inzet gericht op bezitters/verspreiders	nb	632	400	351	88%
Totale inzet	nb	840	515	478	93%
Executie					
Positief afgedane dossiers	nb	51%	40%	26%	

EEN AARDSCHOK VOOR DE GEORGANISEERDE MISDAAD

Tientallen ernstige geweldsdelicten, waaronder ook liquidaties, die werden voorkomen, 350 strafrechtelijke onderzoeken, 370 aangehouden verdachten, ruim 14.500 kilo in beslag genomen cocaïne, ruim 2200 kilo in beslag genomen crystal meth, 35 opgerolde synthetische drugslabs, bewijsmateriaal in zo'n 400 Nederlandse onderzoeken, ruim 25,5 miljoen euro aan in beslag genomen contanten, zeventig in beslag genomen vuurwapens, en 18 veroordelingen, samen goed voor zeventig jaar aan gevangenisstraf.*

Het onderzoek 26Lemont, waarbij politie en justitie vanaf 1 april 2020 in het diepste geheim maandenlang live meelazen met de chatberichten van criminelen, is een mokerslag voor de georganiseerde misdaad. Het opsporingsonderzoek was het resultaat van een Frans-Nederlandse samenwerking binnen een internationaal Joint Investigation Team (JIT) dat zich specifiek richtte op het bedrijf EncroChat en de organisatiestructuur daarvan. Het bedrijf verkocht jarenlang wereldwijd cryptotelefoons en richtte zich daarbij uitsluitend op de criminele markt. Wereldwijd waren er in 2020 meer dan 50.000 telefoons van EncroChat actief, waarvan ongeveer 12.000 in Nederland. Het bedrijf was daarmee een van de grootste aanbieders van versleutelde digitale communicatie ter wereld.

Door de berichten onopgemerkt te onderscheppen voordat ze door EncroChat konden worden versleuteld was het alsof politie en justitie aan de vergadertafel zaten van de georganiseerde misdaad. De meer dan 20 miljoen berichten van zeker 10.000 Nederlandse EncroChat-gebruikers gaven zicht op ongekend grote aantallen ernstige misdrijven. Grote zaken die door 26Lemont aan het licht kwamen, dan wel in een stroomversnelling raakten, zijn onder andere die van de 'martelcontainers' in het Brabantse Wou, die van de

Haagse drugsbaas Piet S., die van 'de Brabantse Godfather' Martien R., en de zaak die centraal staat in het onderzoek Portunus, dat zich richt op de invoer van grote partijen cocaïne via de haven van Vlissingen. Daarnaast scheen het onderzoek licht op andere grote internationale drugstransporten en drugslabs, liquidaties, plofkraak, afpersingen, overvallen, zware mishandeling en gijzelingen. Oude bekenden van politie en justitie kwamen naar voren en nieuwe spelers werden geïdentificeerd. Bovendien werd duidelijk dat criminelen her en der op belangrijke (logistieke) plaatsen ambtenaren hadden omgekocht.

In Nederland lag het zwaartepunt van het groot-schalige internationale onderzoek bij de Landelijke Eenheid van de politie. In het bijzonder bij de Dienst Landelijke Recherche, met een sleutelrol voor het Team High Tech Crime. De experts van de Landelijke Eenheid werkten hiervoor nauw samen met onder meer regionale eenheden. Ruim 400 analisten van alle eenheden van de Nationale Politie, FIOD, Koninklijke Marechaussee en Rijksrecherche hebben de onderschepte datastroom uitgeplozen en ontrafeld.

De strafrechtelijke operatie stond onder leiding van officieren van justitie van het Landelijk Parket van het Openbaar Ministerie. De permanente monitoring en analyse is mogelijk gemaakt met behulp van al eerder bekend geworden informatie uit tientallen lopende onderzoeken in Nederland, woordenlijsten met specifieke zoektermen, de inzet van kunstmatige intelligentie en hoogwaardige technologie om cybercrime op te sporen.

De activiteiten van EncroChat zijn inmiddels beëindigd, maar de resultaten van 26Lemont zullen naar verwachting nog jaren doorklinken in het criminele milieu.

* Cijfers van maart 2021

Aanpak criminele samenwerkingsverbanden en ondermijnende criminaliteit

De bestrijding van ondermijnende criminaliteit en actieve criminele samenwerkingsverbanden is een belangrijke prioriteit van het OM, waarin ieder jaar veel tijd en capaciteit wordt geïnvesteerd.

De inzet van het OM in de aanpak van georganiseerde criminaliteit en andere vormen van ondermijning omvat echter meer dan de hierna volgende cijfers over onderzoeken of strafzaken laten zien. Vaak gaat het om complexe en langdurige opsporingsonderzoeken met een groot aantal verdachten, getuigen en slachtoffers, steeds vaker met internationale dimensies. Daarbij neemt het OM actief deel aan een integrale aanpak, in samenwerking met het lokaal bestuur, de politie en de Belastingdienst. Niet in alle onderzoeken is de inzet om een verdachte strafrechtelijk te vervolgen. Soms zijn bestuurlijke of fiscale interventies effectiever, zodat vervolging niet nodig is. Dan stelt het strafrechtelijk onderzoek de andere partners in staat te interveniëren. In 2020 zijn 2.264 nieuwe of lopende strafrechtelijke onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden uitgevoerd. Het aantal onderzoeken dat onder leiding van de arrondissementsparketten wordt uitgevoerd blijft daarbij stijgen.

Door onderscheid te maken naar het belangrijkste aandachtsgebied wordt zicht verkregen op de centrale thematiek van de onderzoeken.

In veel gevallen heeft een onderzoek meerdere aandachtsgebieden. Zo kennen drugsonderzoeken regelmatig witwassen of vuurwapens en explosieven als tweede aandachtsgebied. Witwassen komt omgekeerd vaak voor in combinatie met drugshandel of mensenhandel. En vuurwapens en explosieven zijn vaak een combinatie met levensdelicten. Veel criminele groeperingen zijn immers op verschillende criminele terreinen actief. Van de onderzoeken die worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de arrondissementsparketten richt het merendeel zich op de productie van en handel in drugs en het witwassen van de daarbij verdiende winsten. Het aantal onderzoeken naar synthetische drugs nam – net als in 2019 – verder toe; een stijging van 19% ten opzichte van het jaar daarvoor. Verder groeide de aandacht voor de aanpak van (georganiseerde) cybercrime sterk; nadat het aantal onderzoeken in 2019 al meer dan verdrievoudigd was, liepen in 2020 41% meer onderzoeken naar cybercrime dan in het jaar daarvoor.

Het aantal onderzoeken dat onder verantwoordelijkheid van het Landelijk Parket wordt uitgevoerd, vaak door de Landelijke Recherche, liep in 2020 terug tot 389 onderzoeken. De looptijd en de complexiteit van de onderzoeken nam daarentegen toe. Net als bij de arrondissementsparketten is een flink deel van de onderzoeken gericht op de opsporing van drugsgerelateerde misdrijven. Het aantal onderzoeken naar cybercrime, waaronder de onderzoeken naar hightechcrime, blijft op een hoog niveau.

Totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's

	2016	2017	2018	2019	2020
Arrondissementsparketten/Politie/KMAR/BOD	1.099	1.197	1.285	1.406	1.484
Functioneel Parket/Politie/BOD	492	519	479	445	391
Landelijk Parket/Politie/KMAR/BOD	490	420	437	444	389
Totaal	2.081	2.136	2.201	2.295	2.264

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door arrondissementsparketten naar aandachtsgebied

	2016	2017	2018	2019	2020
Grootschalige hennepsteelt	111	124	120	124	120
Cocaïne & Heroïne	135	151	168	171	199
Synthetische drugs	105	118	139	186	221
Mensenhandel	106	117	113	116	107
Mensensmokkel	38	37	32	30	25
Wapens & Explosieven	48	40	49	56	48
Witwassen	147	153	156	165	173
OMG's	40	39	38	29	29
Hollandse Netwerken	3	1	2	1	2
Ideologische misdaad	35	36	39	40	31
Kinderporno	1	2	1	-	1
Geweld & Zeden	37	48	62	70	70
Levensdelicten	112	111	118	131	108
Cybercrime	31	36	26	93	131
Fraude	68	72	82	63	63
Vermogensdelicten	54	64	83	76	74
Overig	28	48	57	55	82
Totaal	1.099	1.197	1.285	1.406	1.484

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door het Landelijk Parket naar aandachtsgebied

	2016	2017	2018	2019	2020
Grootschalige hennepsteelt	7	0	2	1	1
Cocaïne & Heroïne	49	66	84	79	49
Synthetische drugs	69	55	65	52	61
Mensenhandel & Mensensmokkel	19	19	22	25	8
Wapens & Explosieven	21	20	14	18	9
Witwassen	71	53	104	70	67
OMG's	6	3	2	1	1
Hollandse Netwerken	3	4	-	2	2
Ideologische misdaad	152	82	32	36	19
Internationale misdaad	12	19	16	14	19
Kinderporno	7	15	10	17	18
Cybercrime	43	46	47	86	72
Levensdelicten	8	6	7	9	12
Fraude	7	2	5	1	1
Vermogensdelicten	2	3	3	1	2
Geweld & Zeden	3	4	3	5	5
Overig	11	23	21	27	43
Totaal	490	420	437	444	389

Strafrechtelijke onderzoeken die onder verantwoordelijkheid van het Functioneel Parket worden uitgevoerd, concentreren zich primair op fraude en milieucriminaliteit. Het merendeel van de onderzoeken wordt verricht in samenwerking met de FIOD, de politie en de opsporingsdiensten van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door het Functioneel Parket naar aandachtsgebied

	2016	2017	2018	2019	2020
Fraude	365	394	366	350	314
Milieu	127	125	113	95	77
Totaal	492	519	479	445	391

Indien de resultaten van het strafrechtelijk onderzoek daar de mogelijkheid toe geven, kan de officier van justitie besluiten om een of meerdere verdachten strafrechtelijk te vervolgen. In 2020 behandelde het OM 1.780 strafzaken tegen een verdachte met een relatie naar de georganiseerde criminaliteit. In 480 zaken besloot de officier van justitie tot een sepot, in 81 zaken werd een transactie aangeboden. Het merendeel van de ondermijningszaken is echter voorgelegd aan de rechter. In 2020 sprak de rechter in meer dan 1.180 ondermijningszaken een vonnis uit, waarbij 963 verdachten schuldig werden bevonden en 143 verdachten werden vrijgesproken. Het percentage vrijspraken bleef daarmee op 12%, een stuk lager dan in de jaren daarvoor.

Aantal uitspraken rechter in ondermijningszaken

	2016	2017	2018	2019	2020
Schuldig	931	959	1.173	1.257	963
Vrijspraak	146	201	225	188	143
Overig	91	110	73	63	76
Totaal	1.168	1.270	1.471	1.508	1.182

Van de 963 strafzaken waarin de verdachte door de rechter schuldig werd bevonden legde de rechter in 810 gevallen, ofwel in 84%, een vrijheidsstraf op. In 123 zaken was dat in combinatie met een taakstraf. In totaal legde de rechter aan 207 personen een taakstraf op. In 71 zaken werd (ook) een geldboete opgelegd voor een totaal bedrag van € 2,4 miljoen.

Aantal veroordelingen tot een vrijheidsstraf in ondermijningszaken

	2016	2017	2018	2019	2020
Tot 1 jaar	354	327	436	431	307
1- 2 jaar	171	158	221	207	154
2-5 jaar	187	218	238	282	244
Meer dan					
5 jaar	54	69	93	105	105
Totaal	766	772	988	1.025	810

Indicatief voor de toenemende ernst van de bewezen misdrijven is het gegeven dat de rechter in 2020 relatief vaker lange vrijheidsstraffen heeft opgelegd dan in de voorgaande jaren. Het aantal personen dat werd veroordeeld tot een vrijheidsstraf van meer dan 5 jaar steeg van 10% in 2019 naar 13% in 2020. Daarvan kregen 41 personen meer dan 10 jaar, vorig jaar waren dat er 31. Drie personen kregen levenslang.

Verreweg de meeste veroordelingen tot een vrijheidsstraf in ondermijningszaken komen voort uit de onderzoeken naar handel en productie in drugs. Daarvan werden in 2020 in totaal 330 personen veroordeeld tot een vrijheidsstraf.

Aantal veroordelingen tot een vrijheidsstraf in 2020 naar aandachtsgebied

	Meer dan				Totaal
	Tot 1 jaar	1-2 jaar	2-5 jaar	5 jaar	
Productie en handel drugs	97	63	125	45	330
Mensenhandel & Mensensmokkel	46	12	17	1	76
Wapens & Explosieven	17	7	8	1	33
Witwassen	36	15	26	9	86
OMG'S	2	4	3	1	10
Hollandse netwerken	0	1	0	0	1
Geweld en Zeden	8	9	7	8	32
Levensdelicten	8	2	7	27	44
Cybercrime	11	6	8	0	25
Vermogensdelicten	18	7	5	0	30
Fraude	43	19	22	0	84
Milieu	4	0	1	0	5
Overig	17	9	15	13	54
Totaal	307	154	244	105	810

De instroom van misdrijfzaken

Het gewijzigde criminaliteitsbeeld vertaalde zich in een daling van het aantal strafzaken dat bij het OM instroomde. Al met al registreerde het OM 184.900 strafzaken. Dat is 9% minder dan in 2019.

Vooraf de instroom van de zogenaamde interventiezaken nam door het gewijzigde criminaliteitsbeeld meer dan gemiddeld af.

De interventiezaken, zaken die via ZSM worden aangemeld en behandeld, zijn delicten die zich vooral binnen de stad of regio afspelen, met duidelijke pieken in het weekend. Het gaat doorgaans om verdachten van veel voorkomende delicten als diefstal, inbraak, vernieling en eenvoudige mishandeling. In 2020 registreerde het OM 115.300 interventiezaken: 11% minder dan in 2019.

De instroom van het aantal onderzoekszaken, ook wel 'high impact-zaken' genoemd, daalde met 9% tot 23.500. Zeker in de maanden april, mei en juni daalde het aantal nieuw geregistreerde verdachten sterk. Niet alleen omdat er

minder delicten werden gepleegd, maar bijvoorbeeld ook omdat de aanhouding van verdachten werd uitgesteld vanwege een tijdelijk gelimiteerde celcapaciteit in de huizen van bewaring. Naarmate het jaar vorderde, herstelde de instroom van onderzoekszaken zich en speelde de celcapaciteit geen beperkende rol meer. De gevreesde toename van huiselijk geweld door de coronamaatregelen laat zich (nog) niet zien in de cijfers van 2020. Het aantal verdachten van huiselijk geweld, inclusief seksueel misbruik, daalde met 2% tot zo'n 10.200 verdachten. Het aantal verdachten van een ernstig zedendelict daalde in 2020 met 6% tot 2.260 verdachten. Overigens hoeft dit niet te betekenen dat deze delicten minder vaak voorkwamen. Bekend is dat de politiecapaciteit voor zedenzaken versterking behoeft, waarbij de coronapandemie de opsporing van zedendelicten bemoeilijkt heeft.

De verhouding tussen meer- en minderjarige verdachten bleef in 2020 nagenoeg gelijk. Ongeveer 8% van alle verdachten was minderjarig, 90% van de verdachten was meerderjarig. In iets meer dan 2% van de zaken ging het om een rechtspersoon. Van alle misdrijven die door een natuurlijk persoon werden gepleegd is 21% te relateren aan een stelselmatige dader oftewel een veelpleger. In de grote steden is dat aandeel nog wat hoger.

**In coronajaar 2020
registreerde het OM
9% minder strafzaken
dan in 2019**

Geweld door jongeren

Hoewel het totaal aantal jeugdige verdachten dat in aanraking komt met het OM al jaren afneemt, zet in 2020 een zorgelijke trend door die in 2019 al zichtbaar werd. Het aantal minderjarigen dat verdacht wordt van een ernstig geweldsdelict is in een jaar tijd toegenomen met 17%, van 1.633 verdachten in 2019 naar 1.904 in 2020. Dan gaat het om zware mishandeling, diefstal met geweld, afpersing of ernstige bedreiging, al dan niet in groepsverband en met voorbedachte rade. In 2019 was al een toename zichtbaar van 45%. Ook het aantal jongvolwassenen tot 21 jaar dat verdacht wordt van een ernstig geweldsdelict nam met 4% toe, van 1.894 naar 1.979. In 2019 steeg dit aantal al met 31%. In totaal nam het aantal ernstige geweldsdelicten in 2020 toe met 6% ten opzichte van het jaar ervoor.

Opvallend is ook de toename van het aantal verdachten van (een poging tot) doodslag. Het aantal verdachten nam in 2020 toe met 21% tot iets meer dan 1.400 verdachten. In 2019 was ook al sprake van toename; toen steeg het aantal verdachten met 25%, van 930 verdachten

naar 1.155 verdachten. Het meest opvallend is de toename in de hoofdstad. Het parket Amsterdam registreerde in 2020 maar liefst 2,5 keer meer verdachten van doodslag dan het jaar daarvoor, maar ook in enkele andere arrondissementen was een stijging zichtbaar van 20% of meer. De toename van verdachten van doodslag is vooral bij minderjarige en jongvolwassen verdachten zichtbaar. Het aantal minderjarige verdachten steeg met bijna 50% tot 199 verdachten, het aantal jongvolwassen verdachten (t/m 21 jaar) met 38% tot 226 verdachten. In iets meer dan 90% bleef het weliswaar bij een poging, maar dat aandeel nam wel af ten opzichte van vorige jaren. Met andere woorden, het aantal verdachten van doodslag met dodelijke afloop nam ook nog eens toe. Het aantal verdachten van (een poging tot) moord daalde tegelijkertijd met 5% tot 380 verdachten. Het aandeel jongeren steeg echter ook hier; 25 verdachten waren minderjarig, vorig jaar waren dat er nog 14. Het aantal jongvolwassen verdachten (t/m 21 jaar) nam ook toe en wel van 52 naar 64.

Geweld door MINDERJARIGEN (t/m 17 jaar)	Geweld door JONGVOLWASSENEN (18-21 jr)
2019 → 2020	2019 → 2020
Verdacht van ERNSTIG GEWELDSDELICT: 1.633 → 1.904	1.894 → 1.979
Verdacht van (POGING TOT) DOODSLAG: 133 → 199	164 → 226
Verdacht van (POGING TOT) MOORD: 14 → 25	52 → 64

CELSTRAF EN EXTRA TOEZICHT VOOR MAN DIE 'VANUIT HET NIETS' SLACHTOFFER DOODSTAK

Een 22-jarige man is tot veertien jaar cel veroordeeld – zowel door de rechtbank als door het gerechtshof – omdat hij op zondagavond 13 januari 2019 een 29-jarige man heeft doodgestoken in Amsterdam-West. Zowel de rechtbank als het hof komt tot een veroordeling tot doodslag omdat de voorbedachte raad niet bewezen is. Ook moet de man ruim 63.000 euro schadevergoeding betalen. Daarnaast legde het hof hem een 'gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel' (GVM) op, een mogelijkheid die de wet sinds 2018 kent. Concreet houdt dat in dat als de man na het uitzitten van zijn straf terugkeert in de samenleving, hij onder extra toezicht kan komen te staan.

De 22-jarige verdachte kwam al snel bij de politie in beeld omdat, zo bleek uit de telefoon van het slachtoffer, hij die 13e januari veel contact met het slachtoffer had gehad. Toen de politie hem daarnaar vroeg, verklaarde hij helemaal geen contact te hebben gehad. Tijdens het getuigenverhoor zag de politie bij hem een snee in zijn rechterhandpalm. Een verwonding die precies zat op de plek waar een rechterhandschoen, beschadigd was. Na overleg met het OM werd de 22-jarige man vervolgens aangehouden als verdachte van betrokkenheid bij de dood van de 29-jarige man.

De politie, die de zaak intensief onderzocht, vond DNA van zowel de verdachte als het slachtoffer op de handschoenen, een jas en een koksmees die waren gevonden op of bij de plek waar de man is overleden. In de woning van de verdachte vond de politie een foedraal dat bij dit mes paste. Ook trof

de politie in zijn huis schoenen aan met bloed van het slachtoffer.

Familieleden verklaarden dat het slachtoffer vaak een tasje met geld bij zich had. Dit tasje is niet teruggevonden. Volgens de verdachte had het slachtoffer geld van hem geleend en wilde hij dat terug. Om het slachtoffer te bedreigen had hij een mes meegenomen. Het OM vond het meer aannemelijk dat de verdachte het slachtoffer van dit tasje had beroofd of had willen beroven en hem daarbij had doodgestoken.

Een motief voor de steekpartij is nooit duidelijk geworden. Vast staat dat de verdachte min of meer vanuit het niets een gruwelijke misdrijf pleegde. De officier, die achttien jaar eiste voor moord, stelde hoger beroep in tegen de veroordeling voor doodslag zodat de maatregel tot extra toezicht in hoger beroep kon worden gevorderd. Nadat de reclassering positief had geadviseerd, eiste de advocaat-generaal naast een celstraf van zestien jaar voor moord ook oplegging van een gedragsbeïnvloedende en vrijheidsbeperkende maatregel (GVM).

Omdat de verdachte niet klip en klaar vertelde wat er is gebeurd en niet wilde meewerken aan een persoonlijksonderzoek, heeft noch de rechtbank noch het hof inzicht gekregen in zijn motieven en persoonlijkheid. Uiteindelijk veroordeelde het hof de man net als de rechtbank tot veertien jaar cel voor doodslag, net onder de maximumstraf van vijftien jaar. Het hof legde hem ook de maatregel tot extra toezicht op omdat de vrees bestaat dat hij opnieuw een ernstig misdrijf pleegt.

Cyberdelicten en fraude

De sterke toename van het aantal aangiften van onlinecriminaliteit en cybercriminaliteit is ook zichtbaar in de cijfers van het OM. Het aantal nieuw ingeschreven verdachten van cyberdelicten nam in een jaar toe van 390 naar 480, een toename van 23%. Verder nam het aantal verdachten van fraude met betaalproducten toe met 48%, van 450 naar 680 verdachten en het aantal verdachten van fraude met onlinehandel met 16%: van 285 naar 330. Ten slotte nam het aantal verdachten van identiteitsfraude toe met 20%; van 120 naar 140. De totale instroom van horizontale fraudezaken (fraude tussen burgers onderling) daalde met 6%.

Het aantal behandelde misdrijfzaken

In 2020 zijn 179.500 misdrijfzaken behandeld en uitgestroomd. Dat is 9% minder dan in 2019. Op 17 maart besloot de Rechtspraak dat het niet meer verantwoord was om de strafzittingen door te laten gaan. Dat bete-

kende dat nagenoeg alle zaken die gepland waren voor een zitting, ingetrokken moesten worden. Bijna twee maanden later, op 11 mei, waren voldoende maatregelen getroffen om de zittingen weer op een verantwoorde wijze op te starten, hoewel door de aangescherpte veiligheidsmaatregelen minder zaken aan bod konden komen. Daardoor is een forse voorraad ontstaan van strafzaken en zijn minder zaken uitgestroomd. De voorraad zaken voor een behandeling door de meervoudige kamer (MK-zaken) liep in twee maanden op met 1.800 zaken, de voorraad voor de politierechter (PR-zaken) met 10.500 en de voorraad zaken voor de kinderrechter met 850.

In samenspraak met de Rechtspraak heeft het OM voorstellen ontwikkeld om de zittingscapaciteit gedurende een langere periode te ontlasten, zodat in ieder geval de belangrijkste zaken – de MK-zaken en de jeugdzaken – op de kortst mogelijke termijn behandeld konden worden. Het doel is om eind 2021 de totale voorraad op het niveau van voor de coronapandemie te

brengen. Dat gebeurt door meer zaken af te doen met een strafbeschikking, waarvan een deel wordt behandeld via een OM-hoorgesprek waarbij alleen een officier van justitie aanwezig is. Voor de zaken die wel aan de rechter worden voorgelegd, worden zaken vaker enkelvoudig behandeld in plaats van meervoudig, met één in plaats van drie rechters. Daarmee wordt rechterscapaciteit vrijgespeeld.

Misdrijfzaken afgedaan door het OM

Terugkijkend blijkt dat het aandeel uitgestroomde zaken dat zelfstandig door het OM is afgedaan in 2020 is toegenomen. In 2019 werd 52% van de strafzaken zelfstandig afgedaan door het OM, in 2020 groeide dit aandeel tot 58%.

In 2019 zijn 33.300 zaken afgedaan met een strafbeschikking, in 2020 waren dat 30.700 zaken. Omdat ook de instroom en de uitstroom daalden, is het aandeel van de strafbeschikking in de afdoeningsmix gelijk gebleven. Net als vorig jaar stroomde 17% van de zaken uit met een strafbeschikking. Opvallend is dat juist strafzaken die zich lenen voor een strafbeschikking vanwege de coronamaatregelen sterk afnamen. Doorgaans wordt een zaak met een verdachte van een eenvoudige (winkel)diefstal, bedreiging of eenvoudige mishandeling, zeker bij een eerste misstap, relatief vaak met een strafbeschikking afgedaan.

Verder steeg het aantal zaken dat is afgedaan met een voorwaardelijk sepot. Dat aantal groeide van 9.100 in 2019 naar 11.800 in 2020 (+30%). Het is aannemelijk dat een deel van deze beslissingen in de plaats is gekomen van de strafbeschikking, waarbij de officier heeft besloten om de zaak vanwege de uitzonderlijke omstandigheden te seponeren, maar daar wel voorwaarden aan te verbinden. Het aandeel van het voorwaardelijk sepot in de totale uitstroom steeg van 5% naar 7%.

Maar ook het aantal onvoorwaardelijke sepots steeg in 2020 ten opzichte van 2019: van 57.200 naar 58.400. Het aandeel steeg daarmee van 29% naar 33% van de uitstroom. De groei van het aantal onvoorwaardelijke sepots is vooral te zien in de maanden april, mei en juni van 2020; de periode dat veel minder zittingen plaatsvonden. In die maanden is de vrijgekomen juridische capaciteit ingezet om de aanwezige voorraad strafzaken nog eens (kritisch) te (her)beoordelen met het oog op de voorraadproblematiek en het tekort aan zittingscapaciteit. Hoewel de meest voorkomende sepotgrond nog steeds 'onvoldoende bewijs' is, komen de sepotgronden 'oud feit' en 'niet ontvankelijkheid' in 2020 veel vaker voor dan in 2019. Het maakt duidelijk dat het aantal zaken dat redelijkerwijs niet meer op tijd op een zitting behandeld kon worden door de omstandigheden is gegroeid. Het gaat dan wel om relatief lichte vergrijpen. De geseponeerde zaken omvatten relatief veel economische delicten (zoals niet publiceren jaarrekening) of eenvoudige vermogensdelicten zoals winkeldiefstal. In de tweede helft van het jaar is het niveau van de sepots weer genormaliseerd. In 2020 is 2.300 maal een klachtprocedure ex artikel 12 Sv gestart bij het Gerechtshof tegen de beslissing van het OM om een verdachte niet te vervolgen. Dat is een toename van 15%; in 2019 zijn in totaal 2.000 klachten behandeld. Van de 2.300 behandelde klachten in 2020 is 12% gegrond verklaard.

Meer afdoen na een OM-hoorgesprek

Om de zittingscapaciteit te ontlasten is besloten meer zaken via een hoorgesprek van het OM te behandelen. Een verdachte wordt gevraagd op gesprek te verschijnen als de officier van plan is een strafbeschikking op te leggen. Hoewel dat in veel gevallen ook zonder hoorgesprek mogelijk is, kunnen er redenen zijn om een verdachte te horen voordat de strafbeschikking wordt opgelegd. Het horen van de verdachte kan bijdragen aan de zorgvuldigheid waarmee de schuld of onschuld van de verdachte wordt

vastgesteld en de verdachte kan kenbaar maken welke gevolgen de beoogde sanctie voor hem of haar zal hebben. Bij bepaalde (hogere) straffen of maatregelen is horen verplicht. Bij een hoorgesprek kan een verdachte zich laten bijstaan door een raadsman. De parketten hebben voor de organisatie van extra hoorgesprekken in het derde kwartaal van 2020 middelen ontvangen om tijdelijk extra personeel aan te trekken, maar ook voor de huur van extra ruimtes en de inzet van apparatuur om een verdachte op afstand te horen.

Van de zaken die na 17 maart (het begin van de intelligente lockdown) instroomden, zijn in totaal 6.600 zaken afgedaan na een hoorgesprek. Dat is circa 8% van alle zaken die in die periode zijn ingestroomd en zijn afgehandeld. Daarnaast is het aantal zaken waarin nog een hoorgesprek gepland moet worden eind 2020 fors hoger dan voor de coronapandemie. Naar verwachting zal ook in 2021 een toename zichtbaar zijn van zaken die zijn afgedaan na een hoorgesprek in plaats van via de politierechter.

Ontwikkeling van rechtbankvonnissen in misdrijfzaken

In 2020 stroomden in totaal 75.800 zaken uit met een eindvonnis van de rechter, nadat het OM had beslist tot dagvaarden of nadat de verdachte in verzet was gegaan tegen een strafbeschikking van het OM. Dat is 21% minder dan in 2019. Het aantal door de meervoudige kamer uitgesproken vonnissen daalde met 16%, van 13.200 naar 11.300. Het aantal vonnissen van de politierechter daalde sterker, met 21%. De politierechter sprak in 60.800 zaken een vonnis uit. In 2019 waren dat nog 77.400 zaken. De kinderrechter behandelde in 2020 3.600 zaken, een afname van 20% ten opzichte van 2019.

Vanwege de beperkte zittingscapaciteit besliste het OM in 13% minder zaken tot dagvaarden.

Het totaal aantal gedagvaarde zaken daalde van 88.200 tot 76.500. Het aantal dagvaardingen voor de PR daalde met 15% van 75.800 in 2019 naar 64.500 in 2020. Het aantal dagvaardingen voor de MK daalde slechts met 3%; van 12.400 in 2019 naar 12.000 in 2020.

Nadat vanaf 11 mei de zittingen weer waren opgestart, hebben de meest ernstige zaken voorrang hebben gekregen. Dat betekent dat meervoudige zaken en jeugdzaken prioriteit hebben gekregen boven de PR-zaken. Uiteindelijk is het gelukt om aan het eind van 2020 de voorraad zaken al behoorlijk terug te brengen. De voorraad MK-zaken en de voorraad zaken voor de kinderrechter is snel geslonken en was eind december al op het streefniveau van 17 maart. De voorraad PR-zaken is eveneens geslonken, zodat het ten doel gestelde niveau goed haalbaar lijkt.

De groeiende ernst van de strafzaken is af te lezen aan de vonnissen. In 2019 was een toename van het aantal opgelegde langdurige vrijheidsstraffen zichtbaar. Die toename zette in 2020 door. Zeker in vergelijking met 5 jaar geleden heeft de rechter in 2020 veel meer hoge straffen opgelegd. Het aantal vrijheidsstraffen van 2 tot 5 jaar steeg met 15%, van 5 tot 10 jaar met 26% en het aantal vrijheidsstraffen van meer dan 10 jaar steeg zelfs met 55%. In 2020 kregen – net als in 2019 – vier veroordeelden een levenslange vrijheidsstraf. Dat was voor 2019 sinds 2013 niet voorgekomen. Ook het aantal veroordelingen tot TBS nam toe. In 2019 werden 257 mensen tot TBS veroordeeld, in 2020 groeide dat aantal tot 274.

Tot slot het hoger beroep. In 2020 stroomden vanuit de rechtbanken in totaal 17% minder meervoudige zaken in bij het R ressortsparket en de gerechtshoven, maar 10% meer enkelvoudige zaken dan in 2019. Dat is een duidelijk signaal dat – om de zittingscapaciteit beter te benutten – meer zaken enkelvoudig (door

JOS B. VEROORDEELD TOT 12,5 JAAR CEL IN ZAAK NICKY VERSTAPPEN

In de nacht van zondag 9 op maandag 10 augustus 1998 verdwijnt de 11-jarige Nicky Verstappen terwijl hij op zomerkamp is op de Brunssummerheide in Zuid-Limburg. De volgende avond wordt vlakbij het kamp zijn levenloze lichaam aangetroffen. Sectie wijst uit dat hij vermoedelijk het slachtoffer is geworden van een zedenmisdrijf.

Ondanks een grootschalig en langdurig politieonderzoek, en het feit dat de zaak door de jaren heen veel media-aandacht krijgt, komt het twintig jaar lang niet tot een doorbraak. In een uiterste poging om antwoord te krijgen op de vraag wat er met Nicky Verstappen is gebeurd wordt in 2018 een grootschalig DNA-verwantschapsonderzoek uitgevoerd onder 21.500 mannen (van het gevonden DNA-spoor is vastgesteld dat het van een man is) die destijds in de regio woonden of verbleven. Deze personen zijn géén verdachten. Wel wordt gekeken of degene die het DNA-materiaal afstaat, familie is van de degene die de sporen op de vindplaats van Nicky heeft achtergelaten.

Als gevolg van het DNA-verwantschapsonderzoek maken politie en OM tijdens een persconferentie op 22 augustus 2018 bekend dat er een doorbraak is in het onderzoek. De donor van de verdachte sporen die zijn aangetroffen op de kleding van Nicky Verstappen is bekend. Het gaat om de dan 55-jarige Jos B. Ook worden er tijdens die persconferentie foto's van de verdachte getoond. Omdat zijn verblijfplaats op dat moment onbekend is vragen politie en OM de hulp van het publiek om hem op te sporen. Dankzij de tip van een getuige kan de Spaanse politie hem enkele dagen later aanhouden in Spanje.

Van 28 september tot en met 16 oktober 2020 vindt de inhoudelijke behandeling van de strafzaak plaats. Het OM eist 15 jaar gevangenisstraf en TBS met dwangverpleging tegen Jos B. Mocht de rechtbank besluiten de verdachte geen TBS op te leggen, dan eist het OM een gevangenisstraf van 18 jaar. Ook vordert het OM de rechtbank om de verdachte te veroordelen voor het downloaden en het bezit van kinderporno.

Op 20 november wordt Jos B. door de rechtbank Limburg veroordeeld tot een gevangenisstraf van 12,5 jaar. Anders dan het OM acht de rechtbank doodslag niet bewezen. Wel staat volgens de rechtbank vast dat de verdachte in augustus 1998 Nicky Verstappen seksueel heeft misbruikt. Daarbij heeft hij de 11-jarige jongen van zijn vrijheid beroofd door hem in zijn macht en onder controle te houden, op zo'n manier dat Nicky geen adem kon halen en door zuurstoftekort overleed. Ook wordt hij schuldig bevonden aan het bezit van kinderporno. Tot oplegging van TBS met dwangverpleging, zoals het OM eiste, komt de rechtbank niet. Het recidivegevaar wordt te gering geacht om een zo vergaande maatregel te rechtvaardigen.

Enkele dagen na de uitspraak maakt het OM bekend in hoger beroep te gaan. Het is van mening dat het opzettelijk doden van de 11-jarige jongen wettig en overtuigend bewezen kan worden. Daarnaast blijft het OM bij het standpunt dat de maatregel van TBS met dwangverpleging moet worden opgelegd. Ook Jos B. gaat tegen de uitspraak in beroep. Het hoger beroep in de zaak Nicky Verstappen wordt behandeld door het gerechtshof in 's-Hertogenbosch.

een alleensprekende rechter) zijn afgedaan. Uiteindelijk stroomden in 2020 22% minder meervoudige zaken uit. In 2019 werden 11.000 arresten gewezen, in 2020 zijn dat er 8.600. Daarentegen stroomden in 2020 20% meer enkelvoudige zaken uit dan in 2019: 1.130 in 2019 en 1.360 in 2020.

Doorlooptijden

Wat hebben de coronamaatregelen betekend voor de doorlooptijden van strafzaken? Binnen de strafrechtketen is verkorting van de doorlooptijd immers een belangrijk thema. Te lange doorlooptijden zijn onwenselijk, omdat zij tekortdoen aan het belang van slachtoffers van misdrijven en het recht van verdachten op berechting binnen een redelijke termijn.

Het OM heeft zelf invloed op de doorlooptijd vanaf het moment dat de zaak instroomt tot het moment dat de zaak zelfstandig door het OM kan worden afgedaan, bijvoorbeeld met een strafbeschikking. Zo nam de gemiddelde doorlooptijd tussen het moment van instroom en uitstroom van een door het OM afgedane ZSM-zaak iets toe ten opzichte van 2019. In 2019 kostte het gemiddeld 70 dagen om een zaak te laten uitstromen. In 2020 is dat 14 dagen langer.

De doorlooptijd vanaf het moment dat het OM besluit de zaak voor de rechter te brengen

In 2020 meer dan 400 coronagerelateerde misdrijfzaken behandeld

tot aan het vonnis is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het OM en de Rechtspraak. De gemiddelde doorlooptijd van een ZSM-strafzaak die door de rechter werd afgehandeld is in 2020 opgelopen met 20 dagen: van gemiddeld 191 dagen in 2019 naar 211 dagen. Dat is een beperkte verlenging van de doorlooptijd, aangezien er gedurende een periode van twee maanden nauwelijks zittingen hebben plaatsgevonden. De gemiddelde doorlooptijd tussen de instroom en de uitstroom van een meervoudige kamerzaak nam zelfs af, van gemiddeld 420 dagen naar 402 dagen.

Dat de doorlooptijd ondanks de tijdelijk sluiting van de rechtbanken over het algemeen maar licht is gestegen is verklaarbaar. Zo hebben zaken met een verdachte in preventieve hechtenis voorrang gekregen vanwege de wettelijke termijnen. In 2019 was in 40% van de MK-zaken sprake van een verdachte in preventieve hechtenis, in 2020 is dat 54%. Zaken met niet-gedetineerde verdachten duren doorgaans langer. Daarnaast is een deel van de zaken die op een zitting stonden gepland herbeoordeeld nadat de rechtbanken tijdelijk de deuren hadden gesloten. Juist oude zaken, vaak met een relatief licht vergrijp, zijn geseponeerd waardoor vooral relatief jongere zaken zijn behandeld op de PR-zitting.

Specifieke aandacht is er voor de doorlooptijd van jeugdzaken, zaken met een verdachte van een ernstig verkeersongeluk (art. 6 WVV 1994) en ernstige zedenzaken. Daarvoor zijn ketennormen vastgesteld, met een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ketenpartners om die normen te behalen.

Het algemene beeld is dat in deze categorieën zaken – door de omstandigheden – geen verbetering zichtbaar is. De doorlooptijd van OM-beslissingen in jeugdzaken bleef redelijk gelijk. De beoordeling van de jeugdzaak door het OM vond in 59% plaats binnen 30 dagen na instroom (doel 80%). In 2019 was dat in 63%. Ook de doorlooptijd van zaken die door de kinderrechter zijn behandeld bleef stabiel. In 43%

van de zaken werd een vonnis uitgesproken binnen 180 dagen (doel 80%). Dat is niet veel anders voor de doorlooptijd van zaken waarin sprake is van een ernstig verkeersongeluk, de 6-WVV-zaken. Van de iets meer dan 500 zaken die in 2020 behandeld werden, zijn er meer dan 300 aan de rechter voorgelegd.

Net als in 2019 lukte het slechts in 10% van de zaken om deze binnen de ten doel gestelde termijn van 1 jaar na het incident op zitting te behandelen. Van de iets meer dan 1.000 zedenzaken die de rechter in 2020 behandelde, lukte het tenslotte in 37% om de eerste zitting te houden binnen 1 jaar nadat de zaak bij het OM was ingestroomd. De ketennorm is 80%. Overigens was de prestatie in 2019 niet veel gunstiger: 40%.

Coronagerelateerde strafzaken

In 2020 heeft het Openbaar Ministerie iets meer dan 400 misdrijfzaken gerelateerd aan het coronavirus in behandeling genomen. Het gaat dan meestal om verdachten die hoesten of spugen richting agenten of andere mensen met een publieke taak, waarbij ze beweren besmet te zijn met het coronavirus. In bijna 120 gevallen waren politieagenten slachtoffer, in bijna 80 gevallen ging het om andere beroepsbeoefenaars, zoals boa's of medewerkers van een ziekenhuis. In de meeste coronagerelateerde misdrijfzaken is sprake van bedreiging en in mindere mate van daadwerkelijk geweld. In 2020 zijn bijna 300 van deze zaken aan de rechter voorgelegd, meestal via de snelrechtprocedure. In het merendeel van deze gevallen eiste de officier van justitie een gevangenisstraf. De rechter volgde in het overgrote deel deze eis. Naast de misdrijfzaken zijn er ook de overtredingen van de noodverordeningen rondom corona. De noodverordeningen golden tot 1 december. Vanaf die datum is de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 van kracht, die de Noodverordeningen vervangt. In 2020 zijn circa 40.000 processen-verbaal door politie en de

HET CORONAVIRUS IN DE RECHTZAAL

Ook in de rechtszaal kon het OM afgelopen jaar niet om het coronavirus heen. Naast de tijdelijke sluiting van de rechtbanken en hoven en de operatie om de rechtspraak coronaproof in te richten, was corona ook onderwerp in een groot aantal rechtszaken.

De boetes die werden uitgedeeld vanwege overtreding van de regionale noodverordeningen, waren voor velen reden om in verzet te gaan. Parket CVOM kreeg 2.771 coronaverzetten te verstouwen in 2020. Elk verzet werd beoordeeld door een officier van justitie. Sommige zaken werden daarop vernietigd of het boetebedrag werd aangepast. Andere zaken kwamen voor de rechter. Degene die in verzet ging, kon daar toelichten waarom hij of zij het niet eens was met de opgelegde strafbeschikking. Vervolgens besliste de rechter over de zaak.

“Het waren bijzondere zittingen”, blikt assistent-officier van justitie Sven Bruls terug. “Normaal gesproken staat er een verdachte tegenover je die echt gevaarlijke dingen heeft gedaan. Nu ging het over jongeren die te dicht naast een vriend op een muurtje hadden gezeten. Of die op een skatepark waren terwijl dat niet mocht volgens de lokale noodverordening. Je ziet dan heel emotionele en gefrustreerde mensen in de rechtszaal. Voor mij voelde het ook soms dubbel. Want het gaat over gedragingen die in andere tijden heel normaal zijn, en nu ineens niet meer mogen. Maar dan dacht ik aan de mensen die doodziek op de ic’s lagen, vechtend voor hun leven. En het zorgpersoneel dat zich onder grote druk uit de naad werkte. Die regels zijn er natuurlijk niet voor niets. De handhaving is erop gericht dat iedereen zich aan de regels houdt om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te voorkomen.”

Fraude met steunmaatregel

Maar niet alleen de overtredingen van de steunmaatregelen kwamen voorbij in de zittingszalen. Ook passeerden heel wat misdrijfzaken rond corona de revue. Bijvoorbeeld fraude met de steunmaatregelen van de overheid. Zo bracht het Functioneel Parket een zaak voor de rechter van een 26-jarige man die de steunmaatregelen aangreep om zijn eigen portemonnee te spekken. Een dag nadat de voorwaarden voor steun bekend werden, schreef hij zich in bij de Kamer van Koophandel als kappersbedrijf. Op de steunaanvraag gaf hij aan te verwachten de komende drie maanden 4.000 euro aan vaste lasten te hebben voor zijn bedrijf. Die kreeg hij overgemaakt en nam hij meteen cash op bij een geldautomaat, waardoor hij tegen de lamp liep. Uit onderzoek bleek dat er geen sprake was van een kapsalon of vaste lasten. Waar het geld wel is gebleven, is niet gebleken.

Officier van justitie Hans Eijkelboom rekende de verdachte deze fraude zwaar aan: “Deze steunmaatregel werd met spoed ingevoerd en ook direct uitgevoerd om leed bij ondernemers te voorkomen. Er stond voor kleine ZZP’ers enorm veel op het spel: als zij hun vaste lasten moesten voldoen zonder dat er inkomsten tegenover stonden, hadden zij geen inkomen en zouden vele faillissementen volgen. Bij de aanvraagprocedure voor deze steunmaatregel werd uitgegaan van vertrouwen. Geen controle vooraf, zodat alles snel zou verlopen en het geld snel zou worden uitgekeerd. Met zijn handelen heeft de verdachte de Staat opgelicht en het vertrouwen dat in de aanvragers werd gesteld, ernstig geschaad.” De rechter legde de verdachte een werkstraf op van 180 uur. Ook moet hij de 4.000 euro terugbetalen, plus rente. Doet hij dat niet, dan moet hij 50 dagen de cel in.

boa’s van gemeenten ingezonden aan het OM. Deze processen-verbaal zijn beoordeeld door het parket CVOM, om vast te stellen of sprake is van een correct proces-verbaal waaruit overtuigend de schuld van de verdachte blijkt. Pas dan kan een boete via een strafbeschikking worden opgelegd. Uiteindelijk zijn in 2020 iets meer dan 22.000 strafbeschikkingen opgelegd voor de overtreding van de coronaregels. Tegen deze strafbeschikkingen is in ruim 7.000 zaken verzet ingesteld tegen de opgelegde strafbeschikking. Dat betekent dat in iets meer dan 30% van de gevallen de bestrafte het niet eens was met de strafbeschikking. Normaal is het verzetspercentage in overtredingszaken zo’n 11%. Deze verzetschriften worden inhoudelijk beoordeeld door het OM. De officier van justitie beoordeelt de zaken en brengt de zaak vervolgens voor de rechter of vernietigt de strafbeschikking.

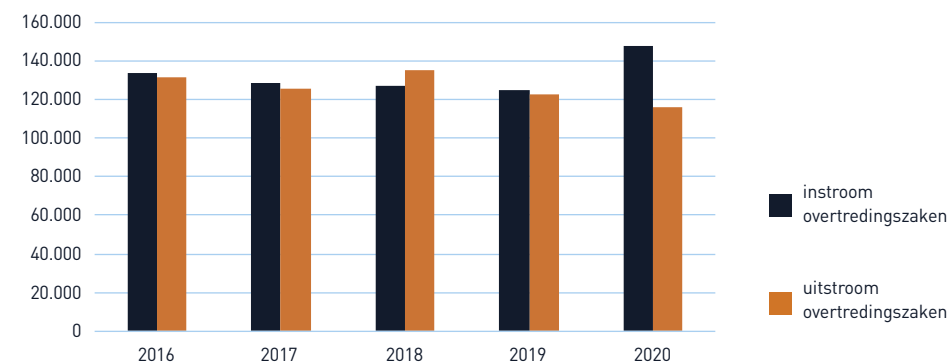
De boete voor overtreden van de anderhalve-meterregel bedroeg aanvankelijk 390 euro. Het boetebedrag is in oktober 2020 verlaagd naar 95 euro.

De behandeling van overtredingszaken

Een overtreding is in het strafrecht een relatief licht strafbaar feit. Vaak betreft het strafbare feiten die worden gepleegd in het verkeer of

overlastfeiten. Het parket CVOM behandelt voor het OM nagenoeg alle overtredingszaken. Vanuit het oogpunt van rechtmatigheid, stelt het parket CVOM in de meeste politiedossiers allereerst vast of er sprake is van schuld. In 2020 werd in bijna 300.000 politiedossiers beoordeeld of de schuld kon worden bewezen. In 2019 waren dat nog circa 194.000 politiedossiers. Dat is – mede door de handhaving van de coronaregels – fors meer dan in 2019. Een deel van de goedgekeurde dossiers wordt vervolgens doorgestuurd naar het CJIB. Dat stuurt een strafbeschikking uit. Een ander deel van deze zaken wordt geregistreerd door het parket CVOM voor een eigen behandeling. Op een later moment komt een deel van de door het CJIB oplegde strafbeschikkingen alsnog terug, meestal omdat de bestrafte in verzet is gegaan tegen de strafbeschikking.

In 2020 kwamen in totaal 147.300 overtredingszaken binnen bij het OM. Dat is flink meer dan in 2019. Toen stroomden er 125.000 overtredingszaken in. Daarentegen was de uitstroom van zaken een stuk lager dan in 2019. In 2020 zijn in totaal 115.900 overtredingszaken uitgestroomd. Uiteraard is net als bij de misdrijfzaken getracht om meer zaken af te doen met een strafbeschikking om de (toekomstige) zittingscapaciteit te ontlasten. Vandaar dat het OM in 2020 41.600 zaken heeft

340.500 burgers gingen in beroep tegen een opgelegde verkeersboete. Dat is 16% minder dan in 2019

afgedaan met een strafbeschikking terwijl dat vorig jaar nog 32.900 zaken betrof: een toename van 26%. Daarnaast is het aantal sepotbeslissingen sterk gestegen. Dat heeft twee oorzaken.

In de eerste plaats zijn vanwege het vervallen van de zittingen zaken te oud geworden om nog door de rechter beoordeeld te worden. In dat geval moet het OM besluiten tot een sepot. Verder is – net als bij de misdrijfzaken – de vrijgekomen juridische capaciteit ingezet om de aanwezige voorraad strafzaken nog eens

(kritisch) te (her)beoordelen, in het licht van de voorraadproblematiek en het tekort aan zittingscapaciteit. Ook dat heeft geleid tot extra sepotbeslissingen.

Maar de belangrijkste oorzaak van de afgenomen uitstroom ligt erin dat bij de keuze om rechtszaken weer op te starten na het tijdelijke stopzetten, MK- en PR-zittingen voorrang kregen. Gevolg daarvan was dat bijna zeven maanden lang geen kantonzittingen hebben plaatsgevonden. Het gevolg daarvan is dat in 2020 slechts 28.000 overtredingszaken zijn behandeld door de kantonrechter; 32.800 zaken minder dan het jaar ervoor. Het tekort aan zittingen en de toegenomen doorlooptijden hebben ertoe geleid dat de voorraad overtredingszaken die aan de kantonrechter moet worden voorgelegd zodanig is gestegen dat het OM ook voor de toekomst niet kan voorkomen dat zaken geseponeerd moeten worden vanwege hun ouderdom.

Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften

Als burgers het niet eens zijn met een verkeersboete die hun wordt opgelegd, kunnen ze in beroep gaan bij de officier van justitie conform de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV). In 2020 zijn bijna 7,8 miljoen verkeersboetes opgelegd. Dat is 8% minder dan vorig jaar, terwijl het aantal boetes ook in 2019 al was gedaald met 10%. Ook hier hebben de coronamaatregelen een rol gespeeld: het aantal verkeersbewegingen was in 2020 lager dan in 2019.

340.500 burgers gingen in beroep tegen een opgelegde verkeersboete. Dat is 16% minder dan in 2019. De medewerkers van parket CVOM behandelden uiteindelijk 336.200 beroepschriften. Als de burger het niet eens is met de beslissing van het OM bestaat de mogelijkheid om in beroep te gaan bij de kantonrechter. In totaal deed de kantonrechter in 36.900 beroepszaken een uitspraak.

KERNCIJFERS 2020

Instroom misdrijfzaken	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal geseponeerde zaken in voorfase (vanwege gebrek aan bewijs)*	51.800	39.300	34.200	5.800	-
Instroom totaal (nieuw en herinstroom)	198.200	185.900	180.700	202.500	184.900
Waarvan herinstroom (opnieuw te beoordelen)	7.900	8.300	10.900	11.900	10.700
Waarvan instroom in eerste aanleg	190.300	177.600	169.800	190.700	174.200
Waarvan door					
Politie	170.900	160.600	154.700	176.800	161.300
KMAR	4.500	4.800	4.200	4.100	3.400
BOD/overig	7.000	7.500	6.700	6.200	5.600
CJIB (strafbeschikkingen)	7.900	4.600	4.200	3.700	3.900
Waarvan					
Vanwege verzet verdachte	4.900	2.300	1.600	1.800	2.100
Niet executeerbaar	3.000	2.300	2.600	1.900	1.800
Waarvan					
Meerderjarig	170.300	159.600	153.700	171.200	156.500
Minderjarig	15.500	13.600	11.900	15.600	13.900
Rechtspersonen	4.500	4.500	3.900	3.800	3.700
Waarvan					
Eenvoudige misdrijven	29.500	27.600	26.800	27.200	27.300
Interventiezaken	130.100	120.700	113.700	128.900	115.300
Onderzoekszaken	22.300	21.000	21.200	25.700	23.500
Ondermijningzaken	8.400	8.300	8.100	8.400	8.000
Waarvan					
Via ZSM	108.900	104.200	104.800	129.800	122.100
Niet-ZSM	81.400	73.400	65.000	60.900	52.100
Waarvan prioritaire delicten					
Woninginbraak	2.290	2.080	2.050	2.040	1.840
Overvallen	660	615	740	920	970
Straatroof	1.060	990	1.000	1.400	1.600
Kinderporno	390	390	310	330	340
Horizontale fraude	3.310	3.260	3.260	4.170	4.060
Cybercrime	180	230	310	390	480
Jihadisme & terrorisme	160	180	90	90	20
Mensensmokkel	250	220	150	230	250
Mensenhandel	220	140	140	150	190
Huiselijk geweld	8.800	8.200	8.310	10.450	10.200
Ernstige zeden	2.600	2.480	2.300	2.400	2.260
Aantal strafzaken met één of meer slachtoffers	102.800	97.800	98.100	115.700	104.300

* Cijfers afkomstig uit het politiesysteem BOSZ. Per 1 januari 2019 is de overgang gemaakt naar het vastleggen van de sepotbeslissingen in het OM-systeem GPS en niet meer in BOSZ. De sepotbeslissingen tellen daardoor mee bij de instroom (en uitstroom).

Uitstroom misdrijfzaken	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal aantal uitgestroomde zaken	200.400	189.600	185.500	200.300	179.500
Waarvan					
Eenvoudige misdrijven	31.300	28.200	27.900	26.300	23.500
Interventiezaken	140.000	131.100	125.000	138.200	123.200
Onderzoekszaken	20.100	21.900	21.000	25.400	23.000
Ondermijningzaken	8.400	8.600	9.200	9.800	9.800
Zelfstandig afgedaan door het OM	96.900	86.800	88.500	104.800	103.600
Waarvan					
Onvoorwaardelijk sepot	42.600	34.400	39.900	57.200	58.400
Waarvan					
Beleid	20.800	13.700	16.000	12.400	15.300
Technisch	18.700	17.900	21.000	41.400	39.800
Administratief	3.100	2.800	2.900	3.300	3.400
Strafbeschikking	35.000	32.000	32.300	33.300	30.700
Transactie	7.800	8.700	5.600	4.100	2.200
Voorwaardelijk sepot	8.800	9.000	8.800	9.100	11.800
Voegen	1.900	2.000	1.300	600	200
Administratief beëindigd	800	700	600	500	300
Afgedaan door de rechter na dagvaarding of oproeping					
Uitstroom met een eindvonnis	103.500	102.800	97.000	95.500	75.800
Waarvan					
Meervoudige kamer	12.600	14.100	14.000	13.500	11.300
Politierechter	85.200	83.200	78.600	77.400	60.800
Kinderrechter	5.700	5.500	4.400	4.500	3.600
Waarvan					
Strafoplegging	79.900	80.100	77.200	75.700	58.400
Schuldig zonder straf	2.400	2.200	1.800	1.800	1.500
Vrijspraak	10.200	9.200	8.000	6.900	5.100
OM niet ontvankelijk	1.500	700	400	600	400
Ter terechtzitting gevoegd	8.600	9.300	9.000	10.000	10.100
Overige uitstraken	900	1.300	600	500	400
Geslaagde strafrechtelijke interventies	165.200	157.000	152.000	147.000	130.200
Interventiepercentage	82%	83%	82%	73%	73%

Doorlooptijden	2016	2017	2018	2019	2020
Eenvoudige misdrijfzaken					
Instroom - afdoening OM (in dagen)	244	143	302	200	241
Waarvan % binnen 90 dagen	77%	83%	73%	78%	70%
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	218	243	209	203	291
Waarvan % binnen 180 dagen	70%	65%	75%	72%	46%
Interventie misdrijfzaken					
Instroom - afdoening OM (in dagen)	148	194	196	123	130
Waarvan % binnen 90 dagen	72%	72%	72%	81%	77%
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	219	213	226	228	240
Waarvan % binnen 180 dagen	65%	68%	69%	64%	59%
Interventie misdrijfzaken via ZSM					
Instroom - afdoening OM (in dagen)	78	77	127	70	84
Waarvan % binnen 90 dagen	79%	80%	77%	86%	81%
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	173	177	189	191	211
Waarvan % binnen 180 dagen	75%	75%	72%	71%	88%
Onderzoekszaken					
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	203	219	196	188	205
Ondermijningzaken					
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	542	586	586	615	594
Hoger beroep misdrijfzaken					
Instroom - afdoening ZM (in dagen)	276	286	319	354	376

Afpakken	2016	2017	2018	2019	2020
Aantal beslissingen op ontnemingsvordering	2.280	2.310	2.200	1.800	1.150
Waarvan					
Toewijzing vordering ontneming	1.020	1.010	970	790	490
Gedeeltelijke toewijzing vordering ontneming	620	620	680	590	390
Afwijzing vordering ontneming	640	690	560	430	270
Opgelegd bedrag toegewezen ontnemingsvorderingen (in miljoen euro's)	261	83	115	106	125
Aantal ontnemingschikkingen (art 511 Sv)	199	216	171	262	85
Aantal ontnemingstransacties (art 74 Sr)	140	111	66	51	11
Gerealiseerde incasso afpakkeld (in miljoen euro's)	417	221	171	262	85
Gerealiseerde waarde van beslag (in miljoen euro's)	439	360	401	258	303

Instream overtredingszaken	2016	2017	2018	2019	2020
Instream totaal (nieuw en herinstroom)	133.400	128.300	126.800	125.000	147.300
Waarvan herinstroom (opnieuw te beoordelen)	16.800	11.200	13.000	9.500	7.000
Waarvan instroom in eerste aanleg	116.600	117.100	113.800	115.500	140.300
Waarvan door					
Politie	48.000	56.400	56.900	54.400	68.700
KMAR	2.000	1.700	1.500	1.100	1.200
BOD/overig	24.600	23.800	21.100	20.300	16.000
CJIB (strafbeschikkingen)	42.000	35.200	34.300	39.800	54.500
Waarvan					
Vanwege verzet verdachte	21.600	18.700	11.900	17.000	16.500
Niet executeerbaar	20.300	16.500	22.400	23.400	38.000
Waarvan					
Meerderjarig	96.300	97.200	96.200	96.600	119.000
Minderjarig	14.200	14.600	12.500	11.000	17.700
Rechtspersonen	6.000	5.300	4.900	7.300	3.500

Uitstroom overtredingszaken	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal aantal uitgestroomde zaken	131.200	125.760	135.200	122.500	115.900
Zelfstandig afgedaan door OM	80.300	67.200	77.200	61.800	87.800
Waarvan					
Onvoorwaardelijk sepot	44.000	30.100	40.000	27.500	45.400
Waarvan					
Beleid	20.700	9.000	11.800	8.200	19.500
Technisch	22.300	20.100	27.200	18.100	23.800
Administratief	1.000	1.000	1.000	1.200	2.100
Strafbeschikking	33.500	35.200	35.500	32.900	41.600
Transactie	1.600	1.200	800	700	400
Voorwaardelijk sepot	500	500	600	600	300
Voegen	30	20	10	10	5
Administratief afgedaan	40	200	200	100	100
Afgedaan door de kantonrechter na dagvaarding of oproeping	50.900	58.560	58.000	60.800	28.000
Waarvan					
Strafoplegging	43.600	49.600	51.100	54.000	24.700
Schuldig zonder straf	2.100	3.200	2.200	2.400	1.400
Vrijspraak	3.200	3.600	3.400	2.900	1.500
OM niet ontvankelijk	1.100	900	300	700	10
Ter terechtzitting gevoegd	140	260	100	100	100
Overige uitstraken	770	1.000	800	600	300
Geslaagde strafrechtelijke interventies	102.170	98.980	102.110	98.910	88.005
Interventiepercentage	78%	79%	76%	81%	76%

Hoger beroep misdrijven en overtredingen	2016	2017	2018	2019	2020
Instream (rechtbank- plus kantonappellen)					
Instream ingestelde appels	19.800	19.600	19.000	16.000	14.800
Ingetrokken appels / afgevoerde appels	2.800	3.100	2.700	2.600	1.900
Uitstroom eindarresten	16.038	16.680	15.280	17.180	
Kantonappellen	2.100	1.700	2.100	2.400	1.600
Standaardzaken	8.100	8.800	7.300	8.800	5.800
Maatwerkzaken	5.400	5.700	5.400	5.500	3.600
Megazaken	90	80	80	80	50
Aantal verdachten megazaak	348	400	400	400	200
Beschikkingen					
Art 12 Sv	2.900	2.800	2.100	2.000	2.300
Appel gevangenhouding	2.900	2.800	2.200	2.300	1.900
Verzoekschriften ex art. 89/591	2.900	2.900	2.700	2.800	1.600
Overig	2.800	2.700	2.900	2.000	2.300
Ingestelde cassaties door OM	140	100	80	80	50

Beroepen Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV)	2016	2017	2018	2019	2020
Ingestelde beroepen op de OvJ	394.700	403.000	410.800	406.000	340.500
Ingestelde beroepen op de kantonrechter	38.000	44.500	41.000	32.500	40.500
Beoordeelde beroepen op de OvJ	372.200	402.700	430.800	375.700	336.200
Beoordeelde beroepen door de kantonrechter	39.500	47.400	45.100	34.300	36.900

RIJKSRECHERCHE

De Rijksrecherche staat voor een eerlijke overheid. Als opsporingsorganisatie onderzoekt de Rijksrecherche (mogelijke) misdrijven die de rechtsstaat en daarmee het aanzien van en vertrouwen in de overheid ernstig kunnen schaden.

Onder het gezag van het Openbaar Ministerie (OM) onderzoekt de Rijksrecherche vermeend strafbaar gedrag gepleegd door ambtenaren. Het betreft veelal opsporingsonderzoeken naar ambtelijke omkoping, schending van de geheimhoudingsplicht, valsheid in geschrift, fraude of witwassen door ambtenaren. Daarnaast doet de Rijksrecherche onderzoek naar situaties waarbij zwaargewonden of dodelijke slachtoffers vallen en de betrokkenheid van opsporingsfunctionarissen wordt onderzocht. Dergelijke onderzoeken komen bijvoorbeeld voor in geval van vuurwapengebruik door politie of Koninklijke Marechaussee. Steeds vaker zet de Rijksrecherche ook haar expertise in om bestuurders te adviseren op het gebied van de aanpak en preventie van mogelijke integriteits-schendingen.

Resultaten

De coronapandemie heeft in 2020 geen gevolgen gehad voor het aantal onderzoeken dat door de Rijksrecherche is uitgevoerd. In 2020 verrichtte de Rijksrecherche 113 oriënterende, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken. Daarnaast stelde de Rijksrecherche een aantal bestuurlijke adviezen op. Dit zijn (preventie)adviezen die de Rijksrecherche in opdracht van het OM uitbrengt naar aanleiding van een strafrechtelijk onderzoek.

In 2020 verrichtte de Rijksrecherche 113 oriënterende, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken

In 2020 zijn door de Rijksrecherche 20 lek- en 36 corruptiezaken onderzocht. Lekonderzoeken zijn onderzoeken naar een mogelijke schending van de geheimhoudingsplicht (artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht) en corruptieonderzoeken zijn onderzoeken naar ambtelijke omkoping (artikel 363 e.v. van het Wetboek van Strafrecht). Een deel betreft ook (zeer) complexe en omvangrijke onderzoeken waarbij regelmatig contact met georganiseerde criminaliteit is waargenomen. Net als in de afgelopen jaren blijven de signalen en meldingen die bij de Rijksrecherche binnenkomen stijgen.

In 2020 heeft het Team Spoedeisende Inzet (TSI) van Rijksrecherche in totaal 43 zaken onderzocht. TSI onderzoekt het optreden van opsporingsambtenaren in incidenten waarbij sprake is van zwaargewonde of dodelijke slachtoffers. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het overlijden van personen door vuurwapengebruik of personen die zijn ingesloten in een politiecel of in de arrestantenbus. In de door de Rijksrecherche onderzochte TSI-zaken waren zestien dodelijke slachtoffers te betreuren, waarvan vijf dodelijke slachtoffers in schietincidenten. Of er sprake is geweest van een causaal verband tussen het onverhoopt overlijden van een persoon en het

handelen van de betrokken politieambtenaren, moet blijken uit het feitenonderzoek van de Rijksrecherche. Na afronding van het Rijksrechercheonderzoek beoordeelt het OM op grond van de onderzoeksresultaten of het optreden door de opsporingsambtenaar in overeenstemming met de geweldsinstructie is geweest en of tot vervolging wordt overgegaan.

In 2020 zijn van de 43 TSI-zaken 38 zaken ter beoordeling ingestroomd bij het OM. Vijf zaken zijn stopgezet of overgedragen aan de politie, omdat deze bij nader onderzoek niet voldeden aan de criteria voor een Rijksrechercheonderzoek. Denk hierbij aan zaken waar bij nader inzien sprake was van gering letsel. In 22 van deze zaken is het onderzoek door de Rijksrecherche nog gaande of is de OM-beoordeling nog niet gereed. Vijftien van de ingestroomde zaken zijn door het OM geseponeerd, veelal omdat de betrokken politieambtenaren een beroep op noodweer toekwam of omdat zij rechtmatig hadden gehandeld (conform de geweldsinstructie). In één zaak is het OM overgegaan tot vervolging van een politieambtenaar ter zake van zware mishandeling.

Versterking Rijksrecherche

In het voorjaar van 2020 ontving de Rijksrecherche een toezegging voor een uitbreiding vanuit het Brede offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC). De Rijksrecherche is direct gestart met de werving van nieuwe rijksrechercheurs.

Op 1 januari 2020 is het Besluit themaverwerking (Stb. 2019/475) in werking getreden en kan zogeheten zachte (opsporings)informatie over ambtelijke corruptie uit politiegegevens langer worden bewaard. De inrichting van dit thema-register bij de Rijksrecherche is momenteel in ontwikkeling. De themaverwerking versterkt de informatiepositie van de Rijksrecherche voor wat betreft het opsporen van ambtelijke omkoping.

In 2020 is de Rijksrecherche begonnen aan een pilot in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba), waarbij twee rijksrechercheurs sinds augustus permanent gevestigd zijn op Bonaire. Aanwezigheid versterkt de informatie- en netwerkpositie van de Rijksrecherche waardoor zij naar verwachting haar taken beter kan uitoefenen.

Onderzoeken Rijksrecherche	2020
Ambtelijke corruptie	36
Schending geheimhoudingsplicht	20
Overige ambtsmisdrijven (fraude e.d.)	6
Disciplinaire/ tuchtrechtelijke onderzoeken	0
Tegenspraak	0
Drugsgelateerde delicten	0
Zedendelicten	1
Celdoden	0
Levensdelicten	1
Overige misdrijven	8
Geweldsincidenten vrijheidsbeneming	11
Overige confrontaties met politie (ongeval, achtervolging, aanhouding)	8
Schietincidenten	22
Totaal	113

SAMENWERKING

In de aanpak tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit werkte de Rijksrecherche het afgelopen jaar in diverse onderzoeken samen met o.a. politie, Koninklijke Marechaussee en andere (bijzondere) opsporingsdiensten. In deze onderzoeken onderzocht de Rijksrecherche specifiek signalen van ambtelijke corruptie. Het omvangrijke onderzoek naar versleutelde communicatie (PGP-data) in het criminele circuit (EncroChat) heeft ertoe geleid dat onder regie van de Rijksrecherche dit jaar een tijdelijk team is opgericht. In het Team Aanpak Corruptie (TAC) werken de Landelijke Recherche en de Rijksrecherche vanuit eigen expertise en verantwoorde-

lijkheid samen om strafrechtelijk onderzoek te doen naar signalen van corruptie vanuit PGP-data. Het betreft corruptie waarbij door opsporingsambtenaren informatie uit politiestructuren wordt verstrekt en/of verkocht aan derden. In de aanpak tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit in de havens is in 2020 een nieuw samenwerkingsverband gestart genaamd Combiteam Havens. Dit is een samenwerking tussen de politie, de FIOD, het OM en de Rijksrecherche. Het team onderzoekt zware vormen van georganiseerde ondermijnende criminaliteit die de integriteit en veiligheid aantasten van havens zoals die van Rotterdam en Vlissingen.

ORGANISATIE

Criminaliteit bestrijden is mensenwerk waarvoor 5.500 OM'ers zich elke dag inzetten. Financiën, ICT en processen faciliteren dit werk. Omdat het werk verandert en complexer wordt, moet de organisatie blijvend mee veranderen.

HRM

De uitbraak van het coronavirus heeft vanzelfsprekend forse invloed gehad op de OM-organisatie en haar medewerkers. Veel medewerkers werden plotseling gedwongen om vanuit huis te werken, terwijl de ICT én de faciliteiten daar – zeker in de beginfase – niet op ingericht waren. Daar bovenop kwamen ook de zorgen van medewerkers. Zorgen om de eigen gezondheid en die van hun naasten. OM'ers met kinderen werden geconfronteerd met het thuis opvangen of lesgeven van kinderen, in combinatie met het werken vanuit huis. Menig OM'er mist de vertrouwde werkplek en de directe interactie met

collega's. Nieuwe collega's moesten digitaal en op afstand aan hun nieuwe baan beginnen.

Op 25 februari 2020 is daarom de Taskforce Corona opgericht, met daarin veel aandacht voor de HRM-aspecten. Vele rijksbrede richtlijnen zijn vertaald, en OM-brede richtlijnen opgesteld. Zoals: hoe ga je om met het verloop van medewerkers, of de vergoeding van reiskosten? Hoe kan de organisatie medewerkers de gelegenheid geven om voor hun naasten te (blijven) zorgen, of hen faciliteren in het inrichten van een thuiswerkplek? Zowel medewerkers als hun leidinggevenden en HR-adviseurs zijn hier frequent over geïnformeerd.

Hoewel de coronacrisis een zware wissel heeft getrokken op veel van de medewerkers, is dat in de verzuimcijfers niet direct zichtbaar. Over het gehele jaar 2020 is een daling van vooral het kortdurend ziekteverzuim te zien. De mentale impact – en de invloed op het ziekteverzuim op de langere termijn – is echter (nog) niet in cijfers uit te drukken.

Jaar	Ziekteverzuim OM*
2018	5,5%
2019	5,3%
2020	5,1%

* De verhouding tussen het totaal aantal van de verzuimde kalenderdagen en de potentieel beschikbare kalenderdagen in de observatieperiode uitgedrukt in een percentage.

Zowel medewerkers als leidinggevenden hebben vanuit FIT!, een faciliteit voor inzetbaarheid en talentontwikkeling, handvatten gekregen om mentaal fit te blijven. Geplande workshops en trainingen zijn omgezet in onlinevarianten, maar ook was er nieuw aanbod op actuele thema's, zoals het werken tijdens corona, digitaal samenwerken en in contact blijven via (online)werkvormen.

Bezetting

De totale bezetting van het OM steeg in 2020 met 4% ten opzichte van 2019. In totaal werkte 5.158 fte, ofwel 5.499 medewerkers bij het OM. Het aantal rechterlijk ambtenaren (officiëren van justitie en advocaten-generaal) daalde licht, het aantal rijksambtenaren steeg.

De toename van het aantal rijksambtenaren is deels te verklaren door een toename van het aantal interventie- en onderzoeksjuristen ter compensatie van het tekort aan officieren.

Maar de groei is vooral te relateren aan de taakgebieden die meer aandacht nodig hebben dan voorheen en waarvoor het OM ook extra geld heeft ontvangen. Zo is ter ondersteuning van slachtoffers van ernstige misdrijven het aantal slachtoffercoördinatoren uitgebreid en zijn vanwege de snel toegenomen dreiging extra beleidsadviseurs aangetrokken die zich richten op bewaking, beveiliging en crisisbeheersing. Verder is in 2020 de bezetting voor straf met zorg uitgebreid. Ten slotte is geïnvesteerd in functies die gericht zijn op privacybescherming, AVG en informatiebeveiliging.

Gezien de krapte in de bezetting van rechterlijke ambtenaren, maar ook om te garanderen dat het OM in de toekomst de kerntaak kan

blijven vervullen is een intern wervings- en opleidingstraject ingericht. Het afgelopen jaar zijn meerdere lichten – van jonge tot zeer ervaren – juristen gestart bij het OM die worden opgeleid tot officier van justitie of assistent-officieren van justitie. Het gaat in totaal om meer dan honderd deelnemers.

Een inclusief en divers OM

Bij het OM werken bijna 5.500 medewerkers. Het is belangrijk dat iedereen zich thuis én gehoord voelt, en op zijn of haar eigen manier bijdraagt aan het organisatiebelang, ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst, seksuele geaardheid, geloofsovertuiging of beperking. Het OM wil een inclusieve organisatie zijn, waarin iedereen aandacht voor elkaar heeft.

	Personele bezetting in fte			Personele bezetting in aantallen medewerkers		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Rijksambtenaren	4.026	4.029	4.218	4.362	4.362	4.544
Rechterlijke ambtenaren	930	951	940	948	968	955
Totaal	4.956	4.980	5.158	5.310	5.330	5.499

Leeftijdsofbouw medewerkers	Rijksambtenaren	Recht. Ambt.	Totaal	% aandeel medewerkers
0-24 jaar	177		177	3%
25-34 jaar	1.215	48	1.263	23%
35-44 jaar	990	319	1.309	24%
45-54 jaar	1.108	365	1.473	27%
55-59 jaar	563	118	681	12%
60+ jaar	491	105	596	11%
Totaal	4.544	955	5.499	100%

Benoemingen topstructuur				
Hoofdofficier van justitie	Plv. hoofdofficier van justitie	Directeur Bedrijfsvoering	(Concern-) directeur	Directeur Rijksrecherche
6	5	4	2	1

In 2020 heeft het OM – met name bij de werving en selectie van nieuwe medewerkers – nadrukkelijk aandacht gehad voor diversiteit. Ook is er blijvend aandacht voor het creëren van banen voor mensen met een arbeidsbeperking.

Benoemingen

De tijdelijke benoemingsprocedure voor benoemingen van functies in de top van het OM, is in de eerste helft van 2020 geëvalueerd. In samenspraak met de centrale ondernemingsraad is de aangepaste procedure per 1 augustus vastgesteld, en zal deze iedere twee jaar geëvalueerd worden. In 2020 zijn 18 posities in de top van het OM via deze procedure ingevuld, zie pagina 54.

Dat diversiteit in achtergronden binnen de organisatie belangrijk is, geldt óók voor de top van het OM. Eind 2020 is daarom een campagne gestart om ervaren leidinggevenden en bestuurders te werven, die tijdelijk zullen toetreden tot de leiding van arrondissementsparketten. Deze bestuurders worden – binnen één tot maximaal twee jaar – intern opgeleid, waarna zij in aanmerking kunnen komen voor een topfunctie binnen het OM.

Veilig werkklimaat

Kenmerkend voor OM'ers is een intrinsieke motivatie voor recht en rechtvaardigheid met een grenzeloze loyaliteit. Hierbij past een heldere en ferme opstelling naar de 'buitenwereld'. Leidinggeven en samenwerken in de interne organisatie vraagt echter ook een ander gedragsrepertoire. Intern ligt de focus op een werkklimaat waarin verschillen en tegenstellingen bespreekbaar zijn, zodat macht en tegenmacht in balans zijn. Dan komen de beste oplossingen en besluiten tot stand als basis voor het externe optreden van het OM. Dit levert in de praktijk soms spanning op. Om deze te kunnen hanteren is continue aandacht voor een open en veilig werkklimaat essentieel.

Medio 2020 heeft het College geïnventariseerd hoe het OM ervoor staat ten aanzien van het werkklimaat. Dit is gedaan in de periodieke gesprekken met de leidingen van de onderdelen, in gesprekken met de lokale ondernemingsraden en op basis van de Medewerkers Participatie Onderzoeken (MPO). Hierbij viel op dat er duidelijke lokale verschillen zijn in de beleving van de bevindingen van de commissie Fokkens en het huidige werkklimaat. (De commissie Fokkens deed april 2019 onder meer aanbevelingen over cultuur en leiderschap naar aanleiding van haar onderzoek naar mogelijke integriteitsschendingen binnen de top van het Openbaar Ministerie.) Bij sommige OM-onderdelen stonden vooral de lokale gebeurtenissen en verhoudingen op de voorgrond. Bij andere onderdelen werden de thema's uit 'Fokkens' beleefd als minder relevant voor het eigen onderdeel, maar zorgden ze wel voor 'plaatsvervangende schaamte over ons OM'. Dit laatste is inmiddels afgenomen, deels door tijdsverloop, maar ook doordat gesprekken over 'waar het schuurt' nu meer plaatsvinden. Er wordt meer ruimte gegeven en genomen om het gesprek aan te gaan over verschillen van inzicht. Dat OM'ers dit willen blijkt ook uit de MPO's. De helft van de medewerkers geeft aan meer te willen participeren. Men ervaart nog te weinig mogelijkheden tot invloed en het geven van input bij organisatiebeslissingen, teambeslissingen en het directe werk. Verder vinden medewerkers dat ze weinig worden aangesproken en dat ze zelf ook collega's meer aan mogen en kunnen aanspreken. Dat de verbetering van het werkklimaat nog niet voor alle medewerkers (in voldoende mate) merkbaar is komt deels doordat zo'n ontwikkeling tijd vraagt en deels door de gekozen aanpak. Veel van de inspanningen die vanuit het College en de werkgroep Cultuur en Leiderschap zijn ingezet, waren – vanuit de overtuiging dat het goede voorbeeld moet worden gegeven door de top en dat

daar de verandering als eerste moet worden ingezet - gericht op bewustwording en reflectie op het eigen gedrag in de top. Een voorbeeld hiervan is de online OM-conferentie in december 2020 waarin met de hogere leidinggeevenden nadrukkelijk werd stilgestaan bij het vermogen tot kritische zelfreflectie. In de conferentie werden de deelnemers spiegels voorgehouden en aangemoedigd hun beïnvloedingsstijlen en de ongeschreven regels kritisch tegen het licht te houden en de eigen onkwetsbaarheid en onkreukbaarheid ter discussie te durven stellen.

Ook de (online) OM-conferentie van juli was deels gewijd aan het werkklimaat. In groepen werd gediscussieerd over onderwerpen waar in de praktijk spanning optreedt, aan de hand van drie begrippenparen: Openheid en Vertrouwelijkheid, Zorgvuldig en Pragmatisch, Vertrouwen en Controle. Deze begrippenparen zijn uitgewerkt in gesprekskaarten die ook door de leidinggeevenden gebruikt kunnen worden om vergelijkbare gesprekken met medewerkers binnen de eigen onderdelen te voeren.

Dat de aandacht voor verbetering van het werkklimaat vooral merkbaar was voor de leidinggeevenden en minder voor de overige OM'ers, heeft ook te maken met de coronamaatregelen. Het was de bedoeling dat OM-breed in het laatste kwartaal van 2020 gesprekken met de medewerkers zouden worden gevoerd in de eigen vestigingen. Het werken aan het werkklimaat kan immers het beste in nabijheid en directe interactie, zonder tussenkomst van online hulpmiddelen. Inmiddels is duidelijk dat het 'werken vanuit huis, tenzij' voorlopig op zijn best zal overgaan in een vorm van hybride thuis en op kantoor werken. Dit betekent dat de wijze waarop het OM met alle OM'ers aan de slag kan met het werkklimaat, nog steeds sterk zal worden bepaald door online communicatievormen.

Bij een organisatie- doorlichting zal steeds de focus liggen op reflectie, leren en ontwikkelen

Om het voeren van die gesprekken op de onderdelen een impuls te geven, is een OM-brede actie voorbereid door de Werkgroep Cultuur en Leiderschap in de eerste helft van 2021.

In het laatste kwartaal van 2020 is conform planning een Visitatiecommissie geïnstalleerd. Eerder al besloot het College om eens in de twee tot vier jaar een organisatie-doorlichting uit te laten voeren door een Visitatiecommissie. Hierbij zal steeds de focus liggen op reflectie, leren en ontwikkelen. In het eerste visitatieonderzoek zal de nadruk liggen op de onderwerpen integriteit, cultuur & leiderschap en het loopbaan- en benoemingenbeleid binnen het OM.

Centrale medezeggenschap

In 2020 was de dynamiek n.a.v. de bevindingen van de commissie-Fokkens volop aanwezig in het overleg tussen het College en de Centrale Ondernemingsraad OM (COR-OM). College en COR trekken in hun periodieke overleg op als gelijkwaardige overlegpartners, met als gezamenlijk doel de totstandkoming van de nodige veranderingen.

De COR heeft in de overleggen keer op keer de thema's die de commissie Fokkens heeft benoemd, geagendeerd. Bijvoorbeeld Cultuur en Leiderschap en de herinrichting van het

BIOM. Op constructief kritische manier werd hierover het gesprek gevoerd met het College.

Per 1 augustus 2020 is de benoemingsprocedure topstructuur OM vastgesteld. Na een zorgvuldig traject van overleg en evaluatie hebben College en COR met externe begeleiding overeenstemming bereikt over een nieuwe benoemingsprocedure.

Naast de commissie Fokkens-gerelateerde onderwerpen, kwam ook het meer reguliere COR-werk aan bod: onder meer adviesaanvragen en instemmingsverzoeken. Zoals bijvoorbeeld de adviesaanvraag inzake de assistent-officieren van justitie, die o.a. betrekking heeft op taakafbakening, functiewaardering en loopbaanperspectief. En het instemmingsverzoek omtrent de beleidsnotitie 'Diversiteit & Inclusie binnen het OM'. Deze notitie is gericht op het belang dat het medewerkersbestand van het OM een realistische afspiegeling is van de maatschappij. Op beide dossiers is sprake van intensief overleg met de COR. Soms kunnen er tussen die aanvragen thema's zitten waarover niet de gebruikelijke procedure bewandeld kan worden, zoals de nodige maatregelen die het OM moest treffen in het kader van de coronacrisis. De COR heeft zich op dit dossier pragmatisch opgesteld, om het OM in staat te stellen om zo snel en efficiënt als mogelijk de benodigde maatregelen te treffen.

Integriteit

Het Openbaar Ministerie is onpartijdig en onafhankelijk. Dat betekent dat het essentieel is om integriteitsrisico's te voorkomen en het bewustzijn op dit gebied te vergroten. Integriteitsrisico's, zoals onder meer (de schijn van) belangenverstremgeling, kunnen op verscheidene vlakken binnen de operationele realiteit van het OM voorkomen. Het Bureau Integriteit OM houdt zich bezig met

het integriteitsbeleid van het OM in brede zin. Het BIOM heeft onder andere een preventieve taak: het bevordert het integriteitsbewustzijn binnen het OM en geeft advies op het thema aan zowel parketbesturen als medewerkers. Ook coördineert het BIOM de vertrouwenspersoon integriteit.

Het BIOM houdt daarnaast centraal zicht op integriteitsschendingen en de wijze van afhandeling daarvan. Het BIOM beschikt over een eigen onderzoekerspool bestaande uit daartoe opgeleide onderzoekers, die integriteitsincidenten onderzoeken.

In 2020 zijn bij het BIOM 22 vermoedelijke integriteitsincidenten gemeld. In 2019, 2018 en 2017 ging het om respectievelijk 36, 27 en 34 meldingen. Van de 22 gemelde incidenten zijn in 2020 17 gevallen tot een afronding gekomen. Van de overige incidenten wordt verwacht dat zij in 2021 worden afgerond. In twee gevallen bleek geen sprake van een integriteitsincident. In de andere gevallen zijn (disciplinaire) maatregelen genomen.

Het BIOM is verzelfstandigd. Met ingang van 20 november 2020 is het BIOM een zelfstandig onderdeel binnen het Openbaar Ministerie met eigen inhoudelijke en budgettaire verantwoordelijkheid.

Klachten

Bij het OM werken gedreven en betrokken mensen die elke dag hun werk zo goed mogelijk proberen te doen. Niemand wil daarbij fouten maken. Maar ook OM-werk is mensenwerk en er worden helaas af en toe fouten gemaakt. Zo gebeurt het soms dat OM'ers iemand niet correct bejegenen, of dat zij niet of niet tijdig reageren. Ook komt het voor dat mensen het niet eens zijn met de sepotcode.

Voor al deze gevallen bestaat de klachtenprocedure, waarbij een informele, laagdrempelige

afhandeling de voorkeur heeft. Indien dit op een of andere manier niet lukt, zal een klacht formeel worden afgehandeld. De klachtprocedure wordt op dit moment binnen het OM geëvalueerd.

In sommige gevallen voeren externe instanties een onderzoek uit. Eén van die partijen is de Nationale Ombudsman. Als iemand er niet uitkomt met een overheidsorganisatie, kan de Nationale Ombudsman onafhankelijk onderzoek doen of een interventie plegen. Dat gebeurt ook geregeld bij onderwerpen waar het OM zich mee bezighoudt. Zo deed de Nationale Ombudsman in 2020 een aantal onderzoeken naar aanleiding van klachten over de opgelegde sepotcode en waren de interventies veelal gericht op herstel van het goede contact tussen de burger en het OM. Naar de door de Nationale Ombudsman gegrond verklaarde klachten is door het OM goed gekeken en eventuele aanbevelingen zijn ter harte genomen.

Privacy en gegevensbescherming

Dagelijks verwerkt het OM grote hoeveelheden gevoelige gegevens. Het beschermen van privacy en persoonsgegevens daarbij laat zich moeilijk uitdrukken in telbaar succes, maar is cruciaal voor strafrechtelijke onderzoeken en de bescherming van belangen van verdachten, slachtoffers en getuigen. In de moderne

informatiemaatschappij dient voldoende aandacht te bestaan voor de bescherming van persoonsgegevens, zowel in de strafrechtpleging (nationaal en internationaal) als in samenwerkingsverbanden waaraan het OM deelneemt. Om de organisatie daarop toe te rusten besteedde het OM er in 2020 veel aandacht aan. De komende jaren zal dat niet anders zijn.

Financieel resultaat

Het OM heeft het jaar afgesloten met een financieel overschot van € 7,6 miljoen in totaal, waarbinnen een overschot van € 3,5 miljoen op de kosten voor personeel en materieel. Dat is op het eerste gezicht een positief resultaat, maar het resultaat wordt vooral veroorzaakt door de ongewone omstandigheden in 2020.

Het OM had in 2020 een beschikbaar budget van € 670,92 miljoen. Dit budget bevat enkele beheerbudgetten die zijn bedoeld voor de bekostiging van geormerkte diensten of programma's. Zo beheert het OM het budget voor de verkeershandhaving, het budget voor de Domeinen voor de opslag van inbeslaggenomen goederen en het budget voor de gerechtskosten. In totaal is dat € 63,7 miljoen. Zonder deze beheerbudgetten bedraagt het budget voor Personeel en Materieel (P&M) in 2020 voor het OM € 607,9 miljoen.

Klachten	Aantal	Percentage t.o.v. totaal	Gegrond oordeel	Ongegrond oordeel	Geen oordeel
Sepot	105	18,2	32	66	7
Bejegening	76	13,1	19	40	17
Niet tijdig of te laat optreden	124	21,6	58	13	53
Informatieverstrekking	106	18,3	57	28	21
Overige klachten	167	28,9	44	58	65
Totaal	578				

Aanpassingen in OM-systemen raken de processen van andere partijen en andersom

De kosten voor de organisatie, de P&M-kosten, zijn in 2020 binnen het budget gebleven. Met name de gebouwgebonden kosten (energie, facilitaire voorzieningen) en de reiskosten zijn in 2020 sterk afgenomen. Vanaf maart 2020 werken alle medewerkers van het OM thuis, tenzij er een operationele noodzaak bestaat om op locatie te werken. Deze kosten gaan naar verwachting weer stijgen zodra de werksituatie normaliseert. Daarnaast zijn in 2020 de personele lasten lager uitgekomen dan gepland, omdat het lastig is gebleken om vacatures voor officieren van justitie en advocaten-generaal te vervullen. Deze vacatures zijn ontstaan door natuurlijk verloop, maar ook door intensiveringen op thema's als ondermijning. Het grote aantal vacatures zet de operatie en de ambities van het OM onder druk. Vandaar dat het OM een intensief wervings- en opleidingstraject is gestart.

Naast besparingen heeft de coronacrisis ook tot extra kosten geleid voor het OM. Zo moesten thuiswerkvoorzieningen geschikt worden gemaakt voor een veel omvangrijker gebruik dan voorheen het geval was. Daarnaast zijn op basis van concrete plannen middelen geïnvesteerd om te zorgen dat de parketten de ontstane voorraad strafzaken kunnen wegwerken (zie ook hoofdstuk 2, blz. 32, 'Het aantal behandelde misdrijfzaken'). Tenslotte zijn middelen ingezet om de sterk gestegen instroom van coronagerelateerde overtredingen op tijd te beoordelen. Het OM heeft hiervoor in 2020 extra budget ontvangen.

Het budget voor gerechtskosten is onder invloed van de coronapandemie niet volledig benut. Dat hangt samen met de afname van het aantal strafzaken dat het OM heeft behandeld. Vooral het lager aantal zaken dat op zitting is behandeld heeft geleid tot lagere uitgaven voor de inzet van tolken, vertalers, rapporteurs en getuigendeskundigen.

ICT

Elke dag nemen OM'ers beslissingen die soms diep ingrijpen in het leven van mensen. Achter de vele juridische beslissingen gaat een wereld schuil van complexe processen, enorme informatiestromen en tal van afstemmingsmomenten met andere partijen. Voor al die beslissingen en keuzes geldt: zonder ICT staat het werk van het OM stil. Zoals de beslissing om een verdachte aan te

Beheerbudgetten	budget (x 1.000)	realisatie (x 1.000)	verschil (x 1.000)
Verkeer	17.600	17.400	200
Domeinen	12.000	13.700	-1.700
Gerechtskosten	34.100	28.500	5.600
P&M-budget	607.200	603.700	3.500
Totaal	670.900	663.300	7.600

laten houden en gedurende het onderzoek in hechtenis te nemen. De keuze voor de zaken die wel en niet worden opgepakt. Het bestraffen van een verdachte door het opleggen van een strafbeschikking of het besluit om een zaak aan de strafrechter voor te leggen. De afweging om wel of niet hoger beroep tegen de uitspraak in te zetten.

Deze beslissingen raken uiteraard verdachten en hun advocaten en hebben ook gevolgen voor aangevers en slachtoffers. Ze raken ook de rechtbank die een zaak behandelt, de politie die een dossier opstelt, de reclassering die

over de verdachte rapporteert, of het CJIB en het gevangeniswezen die moeten zorgen dat straffen ook worden uitgevoerd. Dit zijn nog maar enkele van de vele betrokken partijen in de strafrechtketen.

De toegenomen aandacht voor de achterliggende problematiek van een verdachte vergroot nog eens het belang van een intensieve informatie-uitwisseling binnen de strafrechtketen. Sterker nog, die vraagt óók om afstemming met, en uitwisseling tussen, de strafrechtketen en de zorgketen.

Het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS) is één van de ICT-systemen die het OM gebruikt voor de registratie van strafzaken. Veel van de huidige informatiesystemen van het OM zijn verouderd en dat zorgt voor problemen in de stabiliteit en continuïteit van deze systemen.

In 2020 is het OM gestart met het vervangen van verouderde componenten in GPS. Hiermee is de toegang en opslag van documenten in GPS sterk verbeterd. In 2021 zullen meer verouderde componenten vervangen worden door recentere versies.

Voor het vervangen van de huidige systemen is een informatiestrategie (Business Informatie Plan OM, BIPOM) opgesteld. Dat beschrijft hoe het OM de komende jaren het ICT-landschap wil vernieuwen en de continuïteit en stabiliteit van de huidige systemen wil borgen. BIPOM beschrijft op welke wijze het OM zijn processen en informatievoorziening moet ontwikkelen om zijn taken doelmatig in te vullen voor de komende jaren. Dan is het OM in staat om zich doorlopend aan te passen aan de steeds sneller veranderende wereld.

De grote onderlinge afhankelijkheid van de strafrechtketenpartners maakt afstemming noodzakelijk. Aanpassingen in OM-systemen raken de processen van andere partijen en andersom. De strafrechtketen is een van de omvangrijkste ketens van Nederland. Het gezamenlijk optrekken van de strafrechtketen is van essentieel belang.

In 2020 is verder gegaan met het digitaliseren van het werkproces. Speerpunten hierbij waren: de versterking van ketensamenwerking, het verbeteren van de dienstverlening aan burgers, het vergroten van de weerbaarheid ten opzichte van cybercriminaliteit en het in gang zetten van verbeteringen waar de werkvloer echt iets aan heeft. In 2020 is het OM met de andere ketenpartners aangesloten op het

slachtofferportaal. Het doel van dit portaal is het verbeteren van de informatievoorziening aan de slachtoffers.

Naast voordelen brengt de verdergaande digitalisering ook risico's met zich mee. Niet alleen burgers, ook organisaties hebben in toenemende mate te maken met de dreiging van cybercriminelen. Het OM heeft de nodige maatregelen genomen om de weerbaarheid tegen kwetsbaarheden te vergroten. Ook is het bewustzijn onder medewerkers van het belang van een grotere digitale weerbaarheid vergroot. Bij alle verbeteringen die het OM op het gebied van informatievoorziening in gang heeft gezet is het streven om het werk makkelijker te maken. Medewerkers kunnen zich zo meer op hun kerntaken concentreren.

Een verdergaande digitalisering levert een essentiële bijdrage aan het primair proces. Informatie wordt beter vindbaar, traceerbaar en toegankelijk waar en wanneer dat nodig is. Zo ondersteunt zij de maatschappelijke opgave waar het OM voor staat.

TASKFORCE CORONA

Net als de hele wereld werd het OM overvallen door de gevolgen van corona. Dankzij het 'crisis-IQ' van het OM en de loyaliteit en veerkracht van zijn medewerkers bleef de organisatie functioneren en presteren.

Het mailtje van Boudewijn van Nus in februari 2020 was misschien wel het startpunt van de OM-aanpak van de coronacrisis. De directeur bedrijfsvoering van parket Den Haag mailt dan zijn evenknieën op andere OM-onderdelen dat ze "zo enigszins mogelijk met landelijke afstemming wat maatregelen moeten nemen". Op dat moment wordt nog vooral aan de aanschaf van wat extra flesjes desinfecterende zeep gedacht.

Al snel zijn de coronamails en -belletjes binnen het OM niet meer te tellen. Dagelijks komen nieuwe vragen, die OM-breed om actie schreeuwen. Van HRM-beleid tot financiën, van coronaboete tot noodverordening, van faciliteren thuiswerken tot herinrichting kantoorruimte en looplijnen, en van fysieke zitting met spat-schermen tot onlineoverleg met ketenpartners: corona raakt alles en iedereen.

Binnen enkele weken groeit 'bottom-up' een OM-taskforce corona, met Boudewijn van Nus en Rob Janssen (directeur bedrijfsvoering in Oost-Nederland) als voorzittersduo. Het College wordt ontzorgd én blijft aangehaakt. Het College geeft ruimte voor het vinden van oplossingen, en formaliseert de acties die de taskforce in gang zet. Zo kan het OM snel schakelen. Dat moet ook in crisistijd: wie op maandag te lang twijfelt over het bestellen van een partij desinfecterende middelen, is dinsdag te laat.

De frequentie van taskforcevergaderingen houdt in 2020 gelijke tred met de coronagolven. In piekweken vergadert de taskforce dagelijks.

Maximaal een half uur en altijd telefonisch. Boudewijn van Nus: "Want als je elkaar niet ziet, houd je het veel korter. Het werkte: de opkomst is vrijwel altijd honderd procent en alle vergaderpunten worden echt in dat halfuur erdoorheen gejaast."

Knooppunt

De taskforce is geen centrale club die zelf bedenkt en besluit. Hij maakt gebruik van de expertise en landelijke vergaderingen die het OM al kent, zegt taskforcelid Jeroen Salm (business controller in parket Midden-Nederland). "De taskforce is een 'knooppunt'. Alle vragen die bij ons binnenkomen, zetten we zoveel mogelijk uit bij bestaande landelijke vergaderingen. Zoals bijvoorbeeld die van de rechercheofficieren, van de hoofden Beleid en Strategie, van ZSM en van de hoofden Administratie. Daar zit immers de know-how." En dat deden we op allerlei terreinen en thema's, zegt voorzitter Rob Janssen. "Zoals verdachten digitaal op zitting krijgen; het later weer opschalen van zittingen en het wegwerken van voorraden; ZSM open of dicht. In 'de operatie' bedenken specialisten oplossingen die zij vervolgens terugkoppelen aan de taskforce. De taskforce bespreekt dat en stemt dat af met het College en de keten."

Daarbij helpt het mee dat de taskforce zelf bestaat uit leidinggevend van de OM-onderdelen. Het zijn bestuurders die van de hoed en de rand weten, en die zelf zien en horen wat de genomen besluiten voor hun eigen OM-onderdeel betekenen. "Wij stemmen regelmatig af met het College en daarmee zekeren we elkaar", zegt voorzitter Boudewijn van Nus. "Dat wij als Taskforce Corona de acties en besluiten snel na de Taskforcevergaderingen via Updates klip en klaar naar de OM-onderdelen communiceren, voorziet in een behoefte. Wat de taskforce communiceert,

Welkom terug

geen handen schudden

1,5 meter afstand

reinig je handen uitgebreid
en met voldoende zeep

OPENBAAR MINISTERIE

vormt dan weer een belangrijk deel van de agenda van de lokale crisismanagementteams binnen de OM-onderdelen.”

Kritische processen

Continuïteit is een sleutelwoord. De taskforce schreef een continuïteitsplan waarin op een rij staat welke ‘kritische processen’ altijd moeten doorgaan. Rob Janssen: “Stel dat tweederde van je personeel ziek is, dan laat je alles uit handen vallen en doe je wél de voorgeleiding van gedetineerden, de raadkamerzittingen en de meervoudigekamerzittingen. Ook je callcenter is belangrijk. Je moet toch bereikbaar blijven voor de buitenwereld.”

Dat er snel en helder besloten wordt, betekent niet dat alles snel kan worden opgelost. Daarvoor is de coronaproblematiek te complex, en de OM-organisatie te kwetsbaar, zegt Jeroen Salm. Hij wijst erop dat het OM al bezig was om de ICT-infrastructuur te verbeteren, maar helaas met te weinig beschikbare middelen. “Juist in een crisis krijg je daar last van als je snel goede, veilige telewerkvoorzieningen wilt aanschaffen die passen bij de wensen van de gebruikers en de eisen van de organisatie.”

Doeners

Wat was 2020 voor een jaar? Boudewijn van Nus: “Het ‘bedrijf OM’ heeft onder moeilijke omstandigheden goed gefunctioneerd en gepresteerd. Dat

is een verdienste van iedereen binnen het OM. Het OM heeft een hoog crisis-IQ; het kan zonder dat er blauwdrukken liggen snel de goede dingen doen. OM’ers tonen zich loyaal en veerkrachtig. Als ‘doeners’ gaan ze niet achteroverleunend naar de leiding kijken, maar nemen ze op alle terreinen zelf het voortouw.”

Voor al die veerkrachtige en loyale OM’ers die door corona veel druk hebben gevoeld, heeft de OM-organisatie oog gehad, voegt Rob Janssen toe: “Denk aan het FIT-programma dat vanuit de afdeling HRM van het Parket-Generaal is ontstaan. Daar zijn mooie onlineworkshops en trainingen uit gekomen die in coronatijd bijdroegen aan een gezonde privé-werkbalans bij OM’ers.”

Jeroen Salm: “Ook de Centrale Ondernemingsraad verdient een groot compliment. De COR-OM is heel flexibel omgegaan met het instemmings- en adviesrecht, waardoor in de crisis snel besluiten konden worden genomen.”

Koester het crisis-IQ, maar benut dat ook structureel, is een les die het OM volgens de drie heeft geleerd. “Doordenk en expliciteer wat dat IQ allemaal behelst, zodat we die intrinsieke kennis vasthouden, actualiseren en laten terugkeren in plannen, programma’s en trainingen. Zo kunnen we blijven vertrouwen op ons crisis-IQ bij toekomstige crises en dat weer structureel inzetten.”

JAARBERICHT 2020

OPENBAAR MINISTERIE

Colofon

Ontwerp en opmaak
VormVijf, Den Haag

Fotografie
Olaf Kraak Fotografie/ANP (p. 09)
Loes van der Meer

Druk
Xerox

Mei 2021

EENVERANDERENDE
WERELDMEEBEWEGEN
TERUGKIJKENSTRAF
ZAKENACHTERGRON
DENCORONARECHT
VAARDIGHEIDSAMEN

Jaarbericht 2020

Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag
www.om.nl

Mei 2021

TERUGKIJKENSTRAF
ZAKENACHTERGRON
DENCORONARECHT